Do Biblioteki Jagiellońskiej

פרײַז 25 גראָשען XV-ער יאָהרגאַנג „Należytość pocztową uiszczono gotówką" 15 (713) „Radomer-Kielcer Leben" הי'

...wietnia 1938 r.
ראַדאָם, פרי...
טעלעפאָן פון רעדאַקצי...

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

פאַראַווע פאַרבערײַ
און כעמישע פּראַלניע
— A. —
HEMPEL
פאַבריק און צענטראַלע אַלטע שטאָדט 7
פיליעס:
זשעראָמסקי 1
זשעראָמסקי 21
זשעראָמסקי 59
טראַוגוטטאַ 11
קעלנער צו וואַשען צו 15 גר.

א הערצינגען מזל טוב חינש איך מײַן חבר און פרײַנד
משה ראָזענבוים און פרוי צו דער חתונה פון זײַער טאָכטער
הענאַ מיט ה' אַרטור אַנקעלעוויטש
דעם יונגען פּאָר א גליקליכע צוקונפט און די עלטערען פיל נחת
שמואל אײַדעלבוים און פרוי

מײַן פרײַנד און חבר משה ראָזענבוים און זײַן פרוי
צו דער חתונה פון זײַער טאָכטער
הענאַ מיט ה' אַרטור אַנקעלעוויטש
אונזערע בעסטע ווינשען און דעם יונגען פּאָרל גליק און צופרידענהייט
חיים קאַרמאַן און פרוי

Wytw. Wyrobów Cukierniczych
p. f. **„Americanka"**
L. Wajsbrodt — Rynek 16.
מאַכט בעקאַנט דאָס ג. פּובליקום, אז אין די פון נײַ-יאָהר געעפענטע
צוקערניע און היגיענישע בעקערײַ
רינעק 16 אין געהעלב רינעק 14
און אין דער יוד. צוקערניע „אַמעריקאַנקאַ" טראַאוגוטאַ 62
קען מען בעקומען אויף יום-טוב:
לעקעך, מאַקעראָנען, אײַער-מצה'לעך, הערבאַטניקעס,
בישקאָפּטען, טאָרטען - מאַרצעפּאַנעס...
מאַקעראָנען פון 2.50 זל. א קילאָ; טאָרטען פון 3 זל. א קילאָ
אַלץ פון דער בעסטער קוואַליטעט און מיט א הכשר פון ראַבינאַט.
פּרובירט און פסח'דיקע שאָקאָלאַד צו ביליגע פּרײַזען.

פאָדערט דעם נײַסטען סאָרט
אַראָמאַטישע טיי
אַראָמאַטיש
געשמאַק
שפּאָרזאַם
כשר לפסח

Gdy na dancingu, lub balu chcesz szaleć
I chcesz naprawdę być w dobrym humorze
To musisz tylko w gilzach „WAWEL" palić
Nic ci na humor lepiej nie pomoże.

— דאָס — געשעפט פון גערדינען, קאָפּעז, ראָלעטען, סערוועטען
איז איבערגעטראָגען געוואָרען פון דער שפּאַציר נאָס נומ. 23 אויף
זשעראָמסקעגאָ (לובלינער) 22
אין הויף, לינקע אָפיצינע, ערשטער שטאָק.
גלײַכצײַטיג ווערט בעקאַנט געמאַכט, אז ס'איז צוגעגרייט געוואָרען אויף
יום-טוב א שענער און פערשידענאַרטיגער אויסוואַהל
מיט די מאָדערנסטע מוסטערען, בעסטע קוואַליטעט פאַר
ביליגע פּרײַזען.

בעקאַנטמאַכונג
איך מאַך בעקאַנט דאָס אין מ"ין קאָנצעסיאָנירט
וואורשט-געשעפט
— אין — ראַדאָם זשעראָמסקי 1
איז צו בעקומען וואורשטען און געריכערטע פלײשען אויסשליסליך פון אײגענע שחיטה און אויך
גלאַט כשר'ע וואורשט
כשר לפסח
מיט אכטונג זיסל בערקמאַן ראַדאָם זשעראָמסקי 1

בעקאַנטמאַכונג
איך מאַך בעקאַנט דאָס אין מ"ין קאָנצעסיאָנירט
וואורשט-געשעפט
— אין — ראַדאָם זשעראָמסקי 29
איז צו בעקומען וואורשטען און געריכערטע פלײשען אויסשליסליך פון אײגענע שחיטה און אויך
גלאַט כשר'ע וואורשט
כשר לפסח
מיט אכטונג ישראל בערקמאַן זשעראָמסקי 29

כשר לפסח
בעקאַנטמאַכונג. ירמיה ראָזענבערג וואַלאָווע 21
די לאַנג עגזיסטירענדע פירמע
איז פערזעהען אויפ'ן הײַנטיגען פסח מיט א גרויסען אויסוואַהל פון פערשידענע אויסלענדישע און אינלענדישע
ווײַנען, י"ש שליוואָוויץ, כרמל-ווײַן.
די רעעלקייט און כשרות פון די פירמע איז אַלעמען גוט בעקאַנט.
קומט און איבערצײַגט אײַך!

ווילט איהר האָבען קלאָרע, זויבערע וועש, נײַע גאַרדעראָבעס, שנײַ-ווײַסע פאָרהאַנגען,
גיעט נאָר צו וואַשען און פאַרבען אין דער בעקאַנטער
כעמישער פאַרבערײַ און פּראַלניע פון דער ערשטקלאַסיגער פירמע
A. HEMPEL
Centrala Stare Miasto 7 telefon 19 - 70
Filje
Zeromskiego 1
Zeromskiego 21
Zeromskiego 59
Traugutta 11
יעדער ס'האָט זיך ניט איבערצײַגט זאָל פּרובען און וועט זײַן ענטציקט
פון דער שענער, עסטעטישער און פּאַכמענישער אַרבייט. ס'ווערט אויך
געוואַשען אויף טריקען — ביליגע פּרײַזען! — פּינקטליכע אויספיהרונג
זאָלידע בעהאַנדלונג קומט און איבערצײַגט אײַך
צענטראַלע: אַלטע שטאָדט 7 אָפּיצ. טעל 19-70
פיליעס: זשעראָמסקי, טראַוגוטטאַ 11
זשעראָמסקי 21 זשעראָמסקי 59
ביליג צו וואַשען קאַפּעלושען

Drogiemu Panu Dyrektorowi
J. KIRSZENBAUMOWI
z powodu śmierci
B. P.
OJCA JEGO
wyrazy najgłębszego współczucia
składa:
Personel biurowy f-my „JAWA"
Fabryka Cykorii i art. żywność.
Import herbaty „BELL-TEA"
w Radomiu.

Głęboko wzruszeni śmiercią
B. P.
ELI ARONA
KIRSZENBAUMA
wyrażamy pozostałemu w smutku
Panu Dyrektorowi J. Kirszenbaumowi
swe najszczersze współczucie
Majster i Personel Techniczny
Fabryki „JAWA" w Radomiu.

Wyrazy szczerego współczucia
Panu Dyrektorowi J. Kirszenbaumowi
z powodu śmierci
b. p. OJCA JEGO
składają:
Pracownicy Warsztatów Ślusarskich
Fabryki „JAWA" w Radomiu

Najgłębsze współczucie składamy
Panu Dyrektorowi
J. Kirszenbaumowi
z powodu śmierci
b. p. Ojca Jego
Pracownice Działu Tutkarni
Fabryki „JAWA" w Radomiu.

Naszemu Panu Dyrektorowi J. Kirszenbaumowi
z powodu śmierci
B. P.
OJCA JEGO
wyrazy szczerego współczucia
składają:
Pracownicy Działu Fermentacji
Fabryki „JAWA" w Radomiu

Panu Dyrektorowi J. Kirszenbamowi
z powodu śmierci
B. P. OJCA JEGO
najszczersze współczucie
wyrażają:
Pracownicy Pakowni i Ekspedycji
Fabryki „JAWA" w Radomiu

Pogrążonemu w głębokim smutku
Panu Dyrektorowi J. Kirszenbaumowi
z powodu śmierci
B. P.
Ojca Jego
wyrażają najszczersze współczucie
Kierownik i Pracownicy
Działu Herbaty f-my „JAWA"
Fabryka Cykorji i art. żywnośc.
Import herbaty „BELL-TEA"
w Radomiu.

Panu Dyrektorowi J. Kirszenbaumowi
z powodu śmierci
B. P.
OJCA JEGO
wyrazy najgłębszego współczucia
składają:
Pracownicy Warsztatów Stolarskich
Fabryki „JAWA" w Radomiu.

Panu Dyrektorowi
J. Kirszenbaumowi
z powodu śmierci
B. P.
Ojca jego
wyrażają najgłębsze współczucie
Pracownicy Działu Prażarni
Fabryki „JAWA" w Radomiu

Najszczersze współczucie
Panu Dyrektorowi
J. Kirszenbaumowi
z powodu śmierci
B. P.
OJCA JEGO
składają: *Pracownicy Działu Hali Maszyn*
Fabryki „JAWA" w Radomiu

יודישע אָרימקייט.

דריי טעג און דריי נעכט האָבן זיך געצויגען ביי דער יודישער גמינע, לאַנגע רייען פון מענער, הייבער און קינדער, וואָס זענען געשטאַנען אין געוואַלדיגער ענגשאַפט און זיך געשטופּט מיט אַנגסטען אַריינצובעקומען זיך אינוועניג אין גמינע נאָך אַ קוויטעל אויף אַ פּאָר קילאָ מצות.

הונדערטער, גאַנצע הונדערטער יורען זענען דאָס נעהטען, וואָס דער הונגער האָט זיי אַרויסגעשטופּט פון די שטובען און אַראָבגענומען פון זיי דאָס שעהם־היטעל און זיי זענען געקומען צו דער גמינע מיט אויסגעשטרעקטע הענד, בעטענדיג: גיעט הילף כאָטש אויף פסח.

די בכבוד'יגע, די שטענדיגע, וואָס דער הונגער האָט זיי נישט געקענט איינברעכען און צווינגען צו דעמאַסקירען זייערע איינענע פּנים'ער און נישט די פּנים'ער פון זייערע קינדער, זענען געבליבען אין דער היים מיט פערשטיקטע טרערען. צו זיי האָט מען זיך געמוזט מטריח זיין און אַ היים ברענגען בסוד־סורות פסח־שטיצע. מיט דעם האָבען זיך היי־יאָהר פערנומען די יודישע ראַטמענער צוזאַמען מיט דער עזרה און דער אַמעריקאַנער גאַסט ה' משה ראַדאַמסקי. די ערשטע האָבען געשטעלט די בכבוד'יגע מצות, פעטס, צוקער און וויין און ה' ראַדאַמסקי האָט געשטעלט געלד. פערשטעהט זיך, יעדער האָט געהאַט אַ בעזונדערע רשימה, אויסגעגעבען פון ספּעציעלע דיסקרעטע אינפאָרמאַטאָרען.

דער ה' ראַדאַמסקי האָט צעטיילט בערך 1500 זלאָטעס דורך פערטרויליכע מענשען און אַליין האָט ער בעזוכט אַזעלכע שטובען וואו ער איז געבליבען ערשטוינט. געהטען אַזעלכע שטובען, וואָס דערהאַלטענדיג 15 — 20 זל. איז דאָרט ליכטיג געוואָרען און מענשען האָבען געהיינט פאַר פרייד, וואָס זיי וועלען קענען מאַכען פסח בצמצום און נישט בריכען אָנקומען צו עפענטליכע שטיצע. דאָס אַלץ צוזאַמען איז אָבער געהטען אַ טראָפּען אין גרויסען ים פון יודישער אָרימקייט און נויט.

OSZCZĘDZAJCIE

w

Komunalnej **K**asie **O**szczędności

Plac 3-go Maja tel. 15-65

Kasy wkładów czynne: od godz: 8-ej do 14-ej (w soboty do 13) i od 17-ej do 19-ej

Posiadacze książeczek K. K. O. mają pierwszeństwo do uzyskania kredytu.

Pamiętajcie Pieniądze złożone w K. K. O. zasilają życie gospodarcze miasta i powiatu Radomskiego

פּסח־אַקציע פון דער גמינע.

די גמינע האָט צעטיילט מצות אויף פסח בערך 7000 קילאָ. זי האָט אויך איינגעאָרדענט א קיך פאַר 107 יודישע זעלנער. די גמינע העט אויך בעזאָרגען די יודישע אַרעסטאַנטען אין קרימינאַל מיט כשר עסען אויף פסח. צוזאַמען וועט די גמינע בעשפּייזען איבער יום־טוב 140 פערזאָהן, וואָס וועט קאָסטען, ווי זי רעכענט אויס, פיצר טויזענד זל. חוץ די מצה־אַקציע.

די גמינע האָט אויך צעטיילט מצות פאַרן בית־יתומים און מושב־זקנים.

דער פּראָפ. פעראיין פון יוד. וואַיאַזשאָרען און האַנדעלס־אַגענטען

אין ראַדאָם

מאַכט בעקאַנט, אַז דעם 17 קוויעטניען ה. י. וועט דורך איהם איינגעאָרדענט

א דאַנסינג = ברידזש

אין לאָקאַל פון די אַלג. ציוניסטען טראוגוטטא 55.

אויסער אַנדערע אַטראַקציעס, איז אַנגאַזשירט געוואָרען אַ גלענצענדער אָרקעסטער אונטער דער ליטונג פון בעקאַנטען פידלער קאַגאַן

דער בופעט איז אַ יום־טוב ריגער.

— יודישע עלטערען! —

גערענקט — אַז אין די היינטיגע, פאַר אינז אידען אומגעהויער שווערע צייטען, איז סאָלידאַריטעט דאָס איינציגע בעשיצונגס־מיטל

גערענקט — אַז סאָלידאַריטעט באַזירט זיך אויף נאַציאָנאַלער בעוואוסטזיניגקייט

גערענקט — אַז דער גרונד־יסוד פון נאַציאָנאַלער בעוואוסטזיניגקייט איז די נעהעריגע דערציונג פון יונגען דור

די 7־קל. „שול־קולט"־שולע א דאַנק איר פּראָגראַם־רייכער לערע און דערציאונג, איבערהויפּט אופין יודאַאיסטיש־רעליגיעזען געביעט, פירט אויס מוסטערהאַפט אירע אויפגאַבען.

איינשרייבונגען פון פרישע שילער, וואָס וועלען צוגעגרייט אין די געהעריגע קלאַסען צום נייעם שול־יאָהר, קומען פאַר חול המועד פסח אין דער שול קאַנצעלאַריע זשעראָמסקי 27 פון 10 ביז 1 נאָכמיטאָג

מיט אכטונג ביי דער עלטערן־האָמיטעט „שול־קולט"־שולע

אויסבעסערונג.

אין דער ערקלערונג פון פרוי בערקמאַן איז געווען אַ טעות אין די נעמען. עס דאַרף זיין אברהם פייפער און לאַזער בעריש קאַצעוו, ביידע פון שווינזשאַ גאַס.

Panu radnemu J. Zylberbergowi
z powodu tragicznej śmierci Jego

b. p. ŻONY

wyrazy szczerego współczucia składa
W IMIENIU KOŁA RADNYCH ŻYD.
Dr. Fastman.

נרעשים ונדהמים עד היסוד
לרגלי מותה הפתאומי הטרגי של האשה החשובה

אסתר נ. ע׳

רעיתו של חבינו וידידנו מר יונה זילבערבערג נ״י
אנו מביעים את רגשי השתתפותנו החמים.

ביילה ומרדכי יהודה פישמן

ברוב צער ויגון הננו משתתפים בהאסון הגדול
אשר קרה לחברנו החביב יושב ראש הסתדרותנו
מר יונה נ״י זילברברג
במות הפתאומית של אשתו היקרה

אסתר נ. ע.

השוכן בציון ינחם אותו ולא יוסיף לדאבה עוד
הסתדרות „מזרחי" ברדום

הרינו משתתפים בצערו הגדול
של חברנו יו״ר המזרחי
מר יונה זילברברג במות עליו

אשתו נ. ע.

בעבודתו לטובת רעיוננו ינוחם
תנועת „תורה ועבודה" ברדום

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס
דעם ה׳ יונה זילבערבערג און זיינע ברידער
אונזערע פערוואַלטונג'ס־מיטגליד חיים און ירחמיאל זילבערבערג
צוליב'ן טראַגישען טויט פון זיין פרוי און זייער שוועגערין

אסתר נ. ע.

אין זייער געזעלשאַפטליכער ארבייט זאָלען זיי א טרייסט געפונען
די פערוואַלטונג און פערסאָנאַל
פון קליינהענדלער־פערבאַנד אין ראַדאָם.

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל אונזער פריינד
יונה זילבערבערג און קינדער
צוליב דעם טראַגישען טויט
פון זיין פרוי און זייער מוטער

אסתר נ. ע.

בערל שיינפעלד און פאַמיליע

מיר דריקען אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיהל
אונזער שותף ר׳ יונה זילבערבערג מיט זיינע קינדער
צוליב דער גרויסער אבידה, וואָס האָט זיי געטראָפען
מיט׳ן טויט פון זיין געשעצטער פרוי און זייער ליבע מוטער

אסתר נ. ע.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
געברידער פרידמאַן, אברהם אבראַמאָוויטש
יעקב יוסף פרידמאַן.

דאס וואונדער פון דער טעכניק.

די פּראַלניע און פאַרבעריי פון א. העמפעל איז מייסטערהאַפט איינגעאָרדענט און איז די איין און איינציגע אויפ'ן ראַדאָמער געביעט. וואָס בעזיצט אין איהר איינענטום די מאָדערנסטע מאַשינען־קאָנסטרוקציע, וואָס וואַשען באַלד אויף טרוקען. עס איז נאָר צו זעהן און צו בעוואונדערען און יעדער איינער. וואָס גיט צו וואַשען זיינע מלבושים, קען זיך איבערצייגען ווי דאָס ווערט געמאַכט, פון וואָס ער וועלט זיכער געשטוינט. ערגיץ אַנדערש ווערט מען נאָר בלויז רעדען פון וואַשען אויף טרוקען, אָבער אין דער פירמע א. העמפעל איז עס וואָהרעווירקליכקייט, אַז עס ווערט געוואַשען אויף טרוקען דורך ספּעציעלע מאַשינען אונטער דער ליטונג פון דעם ספּעציאַליסט אין רוטינירטען פאַכמאַן אַלפרעד העמפעל צו וועמען עס געהערען די פיליאַלען: זשעראָמסקי 1—21, 59 און טראוגוטטא 11

אַ באַל ביי די ראדאָמער לאַנדסלייט אין באַלטימאָרע

צו דער עפענונג פון אַ רעליעף-אבטיילונג א. נ. „ראדאמער רעליעף-סאסייטי אויף באַלטימארע".

אויפ'ן באַל געשאַפען איבער 500 דאלאר פאר דער היימאט שטאדט ראדאם.

פון פעראייניגטען ראדאמער רעליעף אין ניו-יארק האבען מיר דערהאלטען פאלגענדען בריעף:

צו דער רעדאקציע „ראדאמער-קעלצער לעבען"!

מיר טיילען אייך מיט, דאס די באלטימארער לאנדסלייט האבען ארגאניזירט א רעליעף-אבטיילונג אונטער דעם נאמען „ראדאמער רעליעף סאסייטי אויף באלטימאר".

דער יונייטעד ראדאמער רעליעף פון ניו-יארק האט זיך גלייך געשטעלט אין פערבינדונג דורך אונזער סעקרעטאר-קארעספאנדענט אברהם חינאדא מיט די טהוערס פון באלטימארע, און די באלטימארע לאנדסלייט האבען ארגאניזירט א באל מיט א אווענד-מאהלצייט צו דער ערעפנונג פון דער רעליעף - אבטיילונג.

די באלטימארע לאנדסלייט האבען אויך איינגעלאדען א דעלעגאציע פון ניו-יארקער רעליעף בייצווואהנען זייער אונטערנעמונג, וועלכע איז פארגעקומען דעם 13-טען מערץ ה. י.

דער יונייטעד ראדאמער רעליעף האט ארויסגעשיקט פאלגענדע דעלעגאטען: סעם פאטאשניק (טשערמאן), דזשייקוב דיימאנד (פינאנץ - סעקרעטאר) אברהם חינאדא (קארעספאנדענט-סעקרעטאר) און ישעי' ראדאמסקי מיט זיין פרוי.

די ניו-יארקער דעלעגאציע האט אויך מיטגענומען די קינא-בילדער, וועלכע פריינד דיימאנד האט ארונטערגענומען זייענדיג אין ראדאם.

קומענדיג קיין באלטימארע האבען מיר בייטאג געזעהן מאנכע טוערס און זיך מיט זיי פערזענלליך אדורכגערעדט וועגען די מעגליכקייטען, דאס די באלטימארע לאנדסלייט זאלן אויך צו לעגען א האנד צו דער הילפס-ארבייט אויף א געמיינשאפטליכען שטיינער. דער ענטפער פון די טוערס איז געווען, אז אלעס איז אבהענגיג אין דער היינטיגער אינטערנעמונג (אימפרעזע). דאס הייסט, אויב די אימפרעזע וועט זיין גוט בעזוכט, וועט זיין א האפנונג, אז עפעס זאל געטוהן ווערען. צו אלעמענס איבערראשונג זענען די באלטימארער לאנדסלייט געקומען אין מאסען צו דער אונטערנעמונג, ערשטענס צו זעהן די ניו-יארקער דעלעגאציע, צווייטענס צו זעהן די בילדער פון ראדאם. פריינד דייסאנד האט געוויזען די בילדער, וועלכע האבען אויף די לאנדסלייט געמאכט א שטארקען איינדרוק. נאכדעם אין דער גאנצער עולם איבערגעגאנגען אין צווייטען זאהל, וואו עס איז געווען סערווירט שעהנע געדעקטע טישען מיט א געשמאקען מאהלצייט, צוגעגרייט פון די באלטימארער ראדאמער פרויען, וועלכע מענער האבען ארגאנשירט די אימפרעזע.

פריינד לאיס גראספעלד (טשערמאן) עפענט דעם אווענד מיט א פאר שענע הארציגע ווערטער און נאכהער שטעלט ער פאר דעם טאפט-טייסטער פריינד ד. ליבערמאן, וועלכער מאכט קלאר דעם צוועק פון דעם צוזאמענקונפט.

עס טרעט ארויס פאריס גראספעלד מיט א קורצע רעדע און דאן רעדט פריינד ה. גיסער, וועלכער שטעלט זיך אב אויף דער בעדייטונג פון די בילדער, וואס פריינד דיימאנד האט געוויזען און זייער גוטע ווירקונג אויף די לאנדסלייט. ווען עס ווערט פארגעשטעלט דער קארעס. סעקר. פון יונייטעד ראדאמער רעליעף, אברהם ווינאדא, ווערט ער אויסגענומען פון גאנצען עולם מיט שטארקע אפלאדיסמענטען. פריינר א. ווינאדא האלט א הארציגן אפעל צו די לאנדסלייט, שילדערענדיג די טרויריגע עקאנאמישע לאגע אין וועלכע עס לעבען פיעל פון די ראדאמער יודען, וועלכע האבען נישט געהאט דאס גליק און די מעגליכקייטען אויך דא צו זיין אין אמעריקא. ער האט מיט זיין רעדע געבראכט א סאך לאנדסלייט ביז טרערען.

גלייך נאכדעם האט פריינד גיסער אפעלירט צוזוטרעטען צו א געלד-זאמלונג און עס איז צו אונזער אלעמענס פרייד געשאפען געווארען א סומע פון איבער 500 דאלאר. דאן האט בעקומען דאס ווארט סעם פאטאשניק, וועלכער האט אויסגעדריקט א הארציגען דאנק פאר דעם ווארימען אפרוף פון די די באלטימארער לאנדסלייט, צוגעבענדיג זיי מוטה און קוראזש אנצוגעהן ווייטער מיט דער הייליגער ארבייט.

דער לעצטער רעדנער איז געווען פריינר דזשייקאב דיימאנד. ער האט נאכ'ן בעגריסען די ענטשטעהונג פון א רעליעף - אבטיילונג אין באלטימארע אויסגעדריקט א הארציגען דאנק דעם פרויען-קאמיטעט, וועלכער האט אזוי שווער געארבייט צוזאמענצושטעלען דעם שענעם באל. זיי האבען זייערס געטוהן מיט אויסערגעוועהנליכע איבערגעגעבענהייט און ליבשאפט, וואס ווייזט, אז דאס קען מען נאר זעהן ביי מענשען מיט נאבעלע נשמות, וועלכע פערשטעהן ווי אבצושאצען דעם צוועק פון דער וויכטיגער הילפס-אקציע פאר די נויטליידענדע אין דער היימאט שטאדט ראדאם.

נאכדעם ווי דער צאהלרייכער עולם האט טועם געווען פון דעם געשמאקן אווענד-מאהלצייט, האט ער זיך אוועקגעלאזט טאנצען אין א פרעהליכער שטימונג, פיהלענדיג דערביי מיט סאטיספאקציע און צופרידענהייט, אז די באלטימארער לאנדסלייט האבען אוועקגעלעגט דעם גרונד-שטיין פאר אן אבטיילונג פון יונייטעד ראדאמער רעליעף צו ארבייטען געמיינזאם מיט איין ווילען און פאר איין צוועק.

די פערוואלטונג מיט'ן קאמיטעט פון דער ניי-געשאפענער רעליעף-אבטיילונג אין באלטימארע בעשטעהען פון פאלגענדע ה"ה:

לאיס גראספעלד (פארזיצער) פאניע ציינער (וויצע-פארזיצער) סימאן גליימאן (קאסירער) אברהם ראטמאן, (פינאנץ-סעקרעטאר) און קאמיטעט-מיטגלידער די ה"ה: איזידאר אלעקסאנדער, ה. בירענבוים, מרס ה בירענבוים, ס. קריסטאל, י. איזמאן, מאריס גראספעלד, מרס. יחזקאל פעלרמאן, הארי פריר, י. נ. פריד, מ. ה. פעלרמאן, ב. פרירמאן, הזורי גרעזער, מרס. ה. געזער ד"ר מיכאל גראספעלד, שאול גראספעלד, מרס. מ. גראספעלד, מרס. שאול גראספעלד, ד. ליבערמאן, מרס. ארענשטיין, פ. פאזנער, אביש ראטמאן, מרס. אביש ראטמאן, מרס. עווא ראטמאן, מרס. מ. שוהאם, ד"ר הארי ווינטרויב, ח. וויינטרויב, מרס. וו. וויינטרויב.

פעראייניגטער

ראדאמער רעליעף

אין ניו-יארק.

אומעטום זוך דער פרוי!...

אונטער דער ווירקונג פון א פרוי האט שושניג איבערגעגעבען עסטרייך איז היטלערס הענד.

אין די ווינער סאלאנען איז איצט שטארק אין דער מאדע צו רעדען נישט וועגען דער רייזע פון קאנצלער שושניג קיין בערכטעסגאדען צו היטלערן, נאר וועגען דער ליבע פון קאנצלער מיט דער שעהנסטער פרוי אין וויען.

מיט בערך צוויי יאהר צוריק איז די פרוי פון קאנצלער, מאדאם הערמאן פאן שושניג אומגעקומען אין אן אויטא-קאטאסטראפע ביי לינץ. אין עטליכע חדשים ארום האט דער קאנצלער זיך פערליבט ביז משוגעת אין דער וואונדערבארער שעהנער פירשטין וויערא טשערנין פאן אונד צו כודעניץ.

ווער איז די פרוי?

זי איז די קוזינקע פון גרויסען עסטרייכישען מלוכהסאן פירשט טשערנין, וועלכער האט געשפילט א גרויסע ראלע אין דער פאר מלחמה'דיגער פאליטיק.

אלט זייענדיג צוואנציג יאהר האט מען וויערא טשערנין חתונה געמאכט געגען איהר ווילען מיט'ן פירשט לעאפאלד פוגער פאן באבעלהויזן, א לייטנאנט פון דעם דייטשער ארמעע.

קיין שלום בית איז נישט געווען. די פריוואטע אפארטאמענטען פון וויערא טשערנין זענען שטענדיג פול געווען מיט פערעהרערס, וועלכע לעכצען נאך איהרען א שמייכעל. בלויז עטליכע פערזענליכקייטען פלעגען געניסען פון איהרע סימפאטיעס.

גלייך נאכ'ן ערשטען קינד האט דער מאן זיך אנגעהויבען צו בעמיהען ארויסצובעקומען א גט. וויערא האט אבער געוואוסט, אז אונטער די פליגלען פון פאמיליען-לעבען וועט איהר זיין לייכטער פארצוזעצען איהר ארט לעבען. זי איז געווען נאך צו וועניג פאפולער, כדי זי זאל זיך צושיידען מיטן מאן.

אין 1933 האט דער מאן ארויסבעקומען א גט. פאר די 6 יאהר, וואס זייער בונד האט אנגעהאלטען, האט וויערא געהאט פיר קינדער, וועלכע זענען ביי איהר, ווייל דער פירשט פוגער האט זיי וועניג ליב. מסתמא האט ער א גרונד דערצו.

וועגען איהר אויפפירונג זענען ארומגעגאנגען פערשידענארטיגסטע קלאנגען.

די לעצטע יאהרען פארן גט איז איהר הויז געווארען דער צענטרום-פלאץ פון דער ווינער „בעסערער געזעלשאפט", וועלכע פלעגט גאנצע נעכט פערברענגען אויף אן אופן, וואס איז שווער צו בעשרייבען. עס איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז די פאליציי האט אינטערוועניערט און געבעטען די פירשטין זי זאל אבשטעלען די אויפנאהמעס, ווייל אין געגענפאל וועט די מאכט זיין געצוואונגען ארייןצומישען זיך און אריינקוקען אדורכפיהרען א רעוויזיע.

ווייזט אבער אויס, אז ארום דער פירשטין זענען געשטאנען טעכטיגערע פערזאנען, ווי די פאליציי. קיין רעוויזיע איז נישט פארגעקומען, און אין איהרע אפארטאמענטען זענען די ארגיעס פארגעזעצט געווארען.

נאכ'ן גט, פערבלייבענדיג מיט 4 קינדער און אהן א קאפיטאל, געפינט זיך פירשטין אין א שווערער לאגע. אלע פערעהרערס קענען זיך ביסלעכווייז אב די לעצטע יאהרען איז וויערא טשערנין געווארען אן אריינגעהערין אין דער דייטשע אמבאסאדע פון וויען און פלעגט אפילו עסען מיט פאן פאפען ביי איין טיש.

דערפאר קוקט מען אויף איהר ווי אויף אן אגענטקע פון דייטשלאנד. זי פאהרט — זאגט מען — יעדע פאר וואכען קיין מינכען און טרעפט זיך דארטען מיט אנגעזעהענע היטלערישע פערזענליכקייטען.

אויב מען זאל גלויבען געוויסע קלאנגען, האט טאקי פאן פאפען אריינגעשטופט שושניג'ן אין די הענד אט די פרוי. יעדען זומער פערברענגט מיט איהר שושנינג אין זיין וויללע פון „היילינער גילגען", ביי זאלצבורג. גלייך נאך די ערשטע חדשים פון דער בעקאנטשאפט איז טאקי צושטאנד געקומען דער פערשטענדיגונגס - פאקט צווישען עסטרייך און דייטשלאנד.

Najlepsze, najmilsze i najtańsze
prezenty dla rodziny i przyjaciół
to
kuchenki, żelazka
grzejniki do rurek
poduszki i inne
Do nabycia na dogodnych warunkach
w Radomskim Towarzystwie
Elektrycznym
Sp. Akc. w Radomiu
ul. Traugutta 53

פ א ר ע ר ט
כעמישע פראלניע און וועש
M. Cichoń
Centrala, RADOM, Rwańska 23
רעיעלע ארבייט! קעלנער צו וואשען — 15 גר.
נעמט אן צו וואשען מענער, דאמען און קינדער - קליידונג
צו פוצען: פיטערנע קורטקעס, קאפלושען, הענטשקעס
פלוש, סאמעט, מעבעל - גאבאלין און דיוואנען

דער ירושה-זייגער

א חסידישע מעשה לכבוד פסח.

פון אלטען קארצעווער זכרונו לברכה. דערציילן חסידים אזא מעשה.

אין ריטשיוואל האט געוואוינט א יוד א גרויסער למדן, א בעל צדקה און א גרויסער מכניס אורח. ער האט געהייסען ר' משולם הארענדעקער און דער ר' משולם איז געווען א גרויסער חסיד א טיש-זיצער פון קארצעווער ז"ל. און נישט דערפאר, ווייל ער איז געווען אן עושר, האט מען איהם אין קארצעוו געגעבען „א טיש". אלע ווייסן, אז אין קארצעוו האט מען נישט נושא פנים געווען, נישט דרך ארץ געהאט פאר קיין נגידים, נאר א בעל מדות, ר'האט אפילו געקאנט זיין אן סני שבעניים האט ער געהאט דעם איינגענעם זכות, וואס אז עושר — מן הסתם איז ער דאך ווערט געווען...

געלט איז דאך אבער א גלגל החוזר, האט זיך ביי דעם ר' משולמן דאס רעדל איבערגעדרייט, לא עלינו, און איז געגאנגען מטה מטה, וואס א מאל מער, און א נדבה האט ער טאקע חייסער געגעבען א ברייטע, אין דער פאש אריין האט דאך אים קיינער נישט געקוקט... ר' משולם איז אבער געווען א גרויסער בעל בטחון און האט אפילו נישט מהרהר געווען און אפילו דעם אלטען ז"ל קיינמאל זיך נישט מוכיר געווען מכח פרנסה, נאר האט איינציג-ווייז ארויסגעקויפט די כלים מיט די חפצים פון שטוב ארויס און געלעבט מיט זיין בני-בית אין גרויסן דוחק.

דאס בני בית זיינס, א געוועהנליכע יודענע, וואס האט נישט געוואוסט פון קיין קונצן, האט אים אנגעהויבען שטארק מצער צו זיין: פארוואס פארסט דו דען נישט צו דיין רבין? — האט זי מיט אים געטענהט — וואס איז, נישקשה — ער האט דיך, שיינע רענדלעך געקאסט!...

מילא, צוליב שלום בית איז ר' משולם טאקע אריבערגעפאהרען קיין קארצעוו און האט ביים אלטען ז"ל שטארק מצער געווען. ער האט אבער קיינמאל קיין קלארע תשובה בעקומען.

און אין דערהיים איז געווען באו מיט ער נפש: ס'איז שוין נישט געבליבען אפילו וואס צו פערקויפען פון שטוב ארויס, האט זיך ר' משולם אנגעטאן א כח און האט געזאגט: „רבי, כ'חלף נישט פריהער אוועקגיין פון אייך, ביז איר וועט מיר נישט מבטיח זיין מזונות. אזוי לאנג, ווי כ'האב נאך געהאט וואס צו פערקויפען האב איך געשוויגן, צו פערקויפען איז שוין נישטא וואס, און עס קומט אזא הייליגער יום טוב, ווי פסח..

— איר מוזט מיר, רבי, מבטיח זיין מזונות!... און, אז דער אלטער ז"ל. האט אים נעפרובט סדחה זיין, ווי תמיד, האט ר' משולם זיך אקעגן געשטעלט:

— אדרבא, רבי, זאגט מיר, פארוואס קומט מיר נישט קיין מזונות! צי בין איך חס ושלום נישט דעם רבונו של עולמס אן עבד? צי האב איך חס ושלום קיין צדקה נישט געגעבען כפי יכולתי?

— ווילסטו, הייסט עס משולם, האבן א דין תורה מיטן רבונו של עולם —? האט דער אלטער איהם געפרעגט.

— זאל זיין א דין תורה, רבי, וואס איז, מיינע טענות זענען אפשר נישט קיין גערעכטע!..

ס'קאן גאנץ מעגליך זיין, משולם, אז דיינע טענות זענען גערעכטע, ביי א דין תורה אבער מוז מען אויסהערן ביידע צדדים, ווייסטו שוין, משולם מוזען צווארטען מיט דיין דין תורה, ביז נאך פסח. אם ירצה השם. דו ווייסט דאך, אז שלושים יום קודם החג איז מען אין הימל שטארק פערנומען...

— און דערווייל, דערווייל רבי, אויף מצה פון וואנען זאל איך נעמען?

— האסט דען באמת שוין גארנישט צו פערקויפען, קיין מלבושים אויך נישט?

— ס'איז אונז נישט מער געבליבען, ווי די יידענע מלבושים צום דאווענען צו גיין...

— מיינסט דען באמת, משולם, אז דער רבונו של עולם דארף האבען תפלות, איינגעוויקעלטע אין זיידן?

— אבער כבוד הבריות, רבי! — גדול כבוד הבריות...

— און קיין חפצים האסטו גארנישט?

— דערמאן זיך נאר גוט, משולם...

— פון חפצים איז אונז מער נישט געבליבען, ווי א טיש, א בענקל, ווייטער גארנישט... יא, אן אלטער זייגער, עפעס אין געבליבען. א ירושה... א שברי כלי, גייט צומאהל נישט, הענגט א פערשטויבטער אויף דער וואנט... ס'וועט איהם קיינער אפילו נישט וועלן אנקוקען.

— ניין, משולם, דעם זייגער טארסט נישט פערקויפען! חס ושלום! א זייגער איז א צירונג אין שטוב, מכל שכן נאך א ירושה-זייגער, טוסט אבער נישט גלייך משולם, וואס דו לאזט איהם א פערשטויבטען... א זייגער איז א יודישע זאך, ווייזט, ווען שבת צו מאכען און ווען יום טוב צו מאכען... נו פאהר מיר לחיים ולשלום און האב מיר א פרייליכען און א כשרן יום טוב און אי"ת נאך יום טוב, קום וועלן מיר זעהן— — —

אין קארצעוו, ווייסט מען, איז דער גאנצער ענין עבודה געשטאנען נאר אויף שמחה. א דאווענען, א סעודת מצוה איז אוועקגעגאנגען בזמירות ובריקודים... און, אז חסידים האבען געזעהן, ווי דער קארצעווער ז"ל האט ממש מיט מסירת הנפש, ביי בדיקת חמץ גענומען א בענקל, צוגעשטעלט צום זייגער און מלא קומתו זיך געשטעלט אויף די נעגל און אריינגעשטעלט דאס ליכט און געקוקט אהין און אהער און נאכאמאהל אויפגעמאכט דעם זייגער און נאכאמאהל געזוכט, אווי אן ערך פון א האלבע שעה... האט עס קיינעם נישט געוואונדערט — א זריזות ותורה... אסור חמץ במשהו... נאר, אז דעם קארצעווער, האט זיך פלוצלינג שטארק צולאכט און אנגעהויבען גאנץ שטארק צו טאנצען, איז דער עולם נבהל ונשתומם געווארען, פערשטאנען — ס'איז נישט פשוט. צו פרעגן אבער, האט מען מורא געהאט... חייל דער אלטער ז"ל איז געווען א שטארקער מקפיד, אז מ'האט אים געפרעגט. אויב מען האט נעדארפט וויסען, האט ער אליין געזאגט — — —

ר' משולם איז אהיים געקומען מיט א צובראכן הארץ אהן א „מבוא" אפילו פון וואנען צו נעמען אויף יום-טוב. אין שטוב איז געווען א יללה, ערגער ווי אין תשעה באב, און, אז ער האט זיך גענומען מכין זיין צו בדיקת חמץ, האט זיין בני בית אויס איהם געלאכט: „וואס, אז קיין חמץ איז שוין נישט געווען אין שטוב פון פורים אן... און אז ר' משולם האט געמאכט די ברכה, האט דאס הארץ איהם שטארק געקלאפט: „ס'זאל כאטש נישט זיין קיין ברכה לבטלה..." און אז די שטוב איז ליידיג

— ליידיגע פיער ווענט און נישט פערהאנען אין ערגיץ קיין ווינקלען, קיין בעהעלטעניש... האט ער גענומען דאס איינציגע הילצערנע בענקל, וואס איז איהם פערבליבען, האט עס צוגערוקט צום זייגער און גענומען זוכען איינווייניג און פלוצלינג האט זיך עפעס די פעדער פערהאלטען אין א הארטע זאך — נישט אהין, נישט אהער. האט ר' משולם זיך אויף נעגל געשטעלט און אריינגעקוקט מיט'ן ליכט; וואס קען עס דא ליגען אין זייגער? האט ער ארויסגעשלעפט עפעס א פערשטויבטע שמאטע... געמיינט האט ער אין תחילת, אז ס'איז א גע'פגרט'ער שרץ, האט ער געגעבען א וואָרף אין דער ערד, האט פלוצלינג איבער די שטוב זיך אנגעהויבען שיטען גאלדענע רענדלעך און תכשיטין... ר' משולם איז געבליבען שטארק דערשראקן, געמיינט ס'איז עפעס א כשוף, רחמנא ליצלן... ער האט זיך אבער דערמאנט, אז דער רבי האט עפעס צופיל גערעדט אודות דעם זייגער... האט ער פערשטאנען, אז דאס האט דער רבונו של עולם צוגעזעהן זיין צער. ר' משולם האט פון גרויס שמחה ארומגעכאפט זיין בני בית און אנגעהויבען מיט איהר צו טאנצען — — — — — — — — — —

און, אז ער איז אסרו-חג אריבערגעקומען קיין קארצעוו, איז איהם דער אלטער ז"ל, אקעגען געגאנגען, מיט זיין שיינענדיגען פנים, כדרכו, און אים געפרעגט:

— נו, משולם, ווילסט טאקע האלטען א דין-תורה? — — — — — — — — —

יוסף זעלסאוויטש.

די מלכה אין גלות...

אדער: די „טראגעדיע" פון א ראדאמער ווייבעל

פון י. אבערזשאנעק

רביתי, מיר ווילען אייך דערצעהלען א מעשה פון א מלכה אין גלות. איהר ווייסט פון מלכים וואס זענען אין גלות, ווי דער דייטשער ווילהעלם, דער שפאנישער אלפאנס, דער אביסינישער נעגוס. איצט ווילען מיר אייך דערצעהלען פון א מלכה, וואס ליידט אין גלות און צוליב וואס מיינט איהר? צוליב א בן-זכר! הערט, וואס ער דערצעהלט דער מלך אליין. דער מאן אין ראדאם. מיר געבען איהם דאס ווארט און הערן איהם אויס מיט קאפ.

— כ'ווייס נישט צו איהר קאנט מיין יודענע. וואלט איהר זי געקאנט, וואלט איהר געזאגט, אז דאס איז גאר קיין מענש נישט — א מלאך איז זי. שטיל ווי א טויב, סטראשנע סקראמנע, א נאדזוויטשיינע בעל-הבית'טע, איהר קאכען, איהר באקען. איהר שמירען, איהר העקלען, איהר צערייען סקארפעטקעס, האט קיין גלייכן נישט.

אמת, זייט איך קען זי, האט זי נאך אליין נישט אפגעקאכט א לעפל מיטאג, נישט געשטריקט, נישט געהעקלט, נישט פערצערעוועט קיין איין שקארפעטקע, איז דאס נישט צוליב פוילקייט, חלילה, נאר צוליב אן אנדערער סבה. דאס איז צוליב דעם, וואס זי איז נעבעך — אן עקרה... עס געפעלט נישט ביי איהר. זי זאגט אפילו, אז ביי איהר געהט עס יא, נאר איך טויג אויף כפרות. אז איך בין א מאן פון צרות — אזוי זאגט זי, נאר געה ווייס, ווער ס'איז גערעכט.

האט זי טאקע צו מיר טענות:

— קאפעל קיווע, וואס וועט זיין דער סוף? כ'באגראב דאך מיך פאר חרפה! שוין 12 יאהר נאך דער חתונה, און — „א ניע רוש"!.. עס ריהרט זיך נישט! קאפעל קיווע, איך וויל האבען א בן-זכר. דו הערסט, קאפעל קיווע, א בן-זכר וויל איך! א מאמע וויל איך זיין! א מאמע דו הערסט, א מאמע!..

— נו אדרבא, די ווילסט? לאמיך עפעס זעהן!.. אזוי ווי דו ווילסט זיין א מאמע, וויל איך נאך מעהר זיין א טאטע האבען א קדיש איבער הונדערט און צוואנציג יאהר. לאכט זי:

כא... כא... קוקט איהם אן, דעם ווילער, מ'שטיינסגעזאגט! א מאן ביזטו! א שמאטע ביזטו! פון דיר וועל איך שוין גארנישט דערלעבען.

— טא, וואס איז דיין מיינונג? וואס דארף מען טהון? ווי אזוי רעכענסטו, ווילען מיר קומען צו א בן-זכר?

— פון דאקטאר!

— פון דאקטאר?

— יא, פון דאקטאר, נאר פון דאקטאר קאן איך געהאלפען ווערען.

— נו זאל זיין פון דאקטאר, אבי צום לעבען!

האט זיך אנגעהויבען א סדרה דאקטוירים. זי האט פרובירט פערשידענע דאקטוירים. אלטע דאקטוירים און יונגע דאקטוירים. אין נעכטיגע טעג! ביז גאט האט געהאלפען, זי האט געפאקט א יונג דאקטארעל, וואס „פערשטעהט" מעהר ווי אן אלטער.

— קאפעל קיווע — איז זי אנומעלט אהיימגעקומען א צופרידענע - כ'האב געפאקט א דאקטארעל און כ'האב א „פשעטשוטשע", אז פון איהם וועל איך געהאלפען ווערען...

האב איך מיך שטארק דערפרעהט. א קליינינקייט א בן-זכר, ווערען א טאטע, האבען א קדיש איבער הונדערט און צוואנציג יאהר, פרעג איך זי:

— ביילע רחל'ע, וואס זאגט ער דאס דאקטארעל?

— פערלאז דיך אויף איהם! ער איז שוין איינמאל ענערגיטשנע.

— ענערגיטשנע אהין, ענערגיטשנע אהער, אבער וואס זאגט ער, דארפסטו טהון?

— ער זאגט, אז כ'מוז פאהרען קיין קריניצע.

— קריניצע נארן צי וואס קריניצע?

— טרינקען „באטשאיובקע"...

— „באטשאנובקע"? וואס איז דאס פארא מין אנשיקעניש?

— דאס איז אזא מין וואסער, אז מ'טרינקט דאס וואסער ווערט מען געהאלפען מיט א בן-זכר.

— פון וואסער נאר? פון בלויזען טרינקען „באטשאנובקע" קאן מען האבען א בן-זכר? דאס ליינט זיך מיר עפעס נישט אויס'ן שכל... נאר פערפאלען, אז א דאקטאר זאגט, מסתמא ווייסט ער דאך. האב איך נעפאלגט דעם דאקטאר און דעם פערגאנגענעם אנפאנג ווינטער האב איך מיין יודענע אוועקגעשיקט קיין קריניצע צו דער „באטשאניבקע". ביים געזעגענען זיך, האב איך איהר געווינשען:

— פאהר מיר לחיים ולשלום אין

די אויפגאבען פון יודישען קאנגרעס.

ספעציעל פאר׳ן „ראדאמער-קעלצער לעבען“.

אינז. א. רייס

דאס יודישע לעבען איז אין דער לעצטער צייט צו שטארק פארטונקעלט, צו גרויס זענען די זארגען און ליידען פון די יודישע מענשען, כדי זיי זאלען נישט פילען אינסטינקטיוו די נויטווענדיקייט עס זאל עקזיסטירען אן אנפירענדיקער בשותפותדיקער ארגאן, וואס זאל קענען קומען צו הילף דעם יודישען מענטש אין זיין איצטיגער נויט. עס האט שוין לאנג נישט געהערשט אזא דעזארגאניזאציע אין יודישען לעבען, ווי ביז איצט.

נאר די מאסען אליין זענען בכוח צו ארגאניזירען ווי געהעריג די פארטיידיגונג און נאר דער קאנגרעס קאן ווערן דאס מיטעל צו שאפען די נויטיגע ארגאניזאציע. דא וועט קאנצענטרירט ווערען די אנשטרענגונג קלאר צו מאכען סיי כלפי פנים, ווי אויך כלפי חוץ, כלפי דער פוילישער געזעלשאפטליכקייט, די לאגע פון די יודען אין פוילען. דא וועט קאנצענטרירט ווערען די אנשטרענגונג צו געפינען דאס מיטעל, וואס זאל זיין פאסיג נים צו דערלאזען צו דער צעשטערונג פון אונזערע פאזיציעס, צו וואס עס שטרעבט די אנטיסעמיטישע רעאקציע. דאס מוז ווערען דער צענטער, וואס זאל רופען און וועקען צו זעלבסט-איניציאטיוו און צו פארשטענדניש ביי אלע, וואס באשטימען דעם גורל פון לאנד.

ד״ר מ. קליינבוים

— „נאטירלעך וועט זיך יעדע פארטיי בלייבען ביי איר אידעאלאגיע, אבער עס איז פאראן איין גרויסע, אלגעמיינע געמיינזאמע פאליטישע אויפגאבע פאר אלע אהן אויסנאמע יודישע פארטייען. די יודישע נאציאנאלע מינדערהייט איז, נעמליך, אלס גאנצעס פאראינטערעסירט דערין, אז ס׳זאל זיגען די טלוטישע אויפפאסונג פון פוילען און נישט די נאציאנאלע: אז דער בעל-הבית איבערן לאנד זאל זיין דער גאנצער כלל פון די בירגער, ווי עס זאגט דער ערשטער פונקט פון דער קאנסטיטוציע, און נישט בלויז איין נאציאנאליטעט, די פוילישע. דאס איז דער עיקר העיקרים פון דער גאנצער פארצווייגטער יודיש-פוילישער פראבלעמאטיק. און דאס צו דערגרייכען איז כעגלעך נאר אונטער אן אויפריכטיק דעמאקראטישען רעזשים. דעריבער באדייט קאמף פאר יודישער גלייכבערעכטיגונג דאס זעלבע, וואס קאמף פאר דער מלוכישער אידעע פון פוילען. און דאס ווידער איז ענג צוזאמענגעבונדען מיטן קאמף פאר דעמאקראטיע. דעריבער איז דעמאקראטיע אין פוילען נישט עפעס א פארטיי-לאזונג אדער א פארטיי-אנגעלעגנהייט, נאר א לעבענסבאדערפעניש פון דעם גאנצען יורישען קבוץ אין לאנד, דער פארבאדינג פון אונזער בירגערליכער און נאציאנאלע גלייכשטעלונג. בלויז מיט פאליטיק וועט דאס פוילישע יודענטום נישט געהאלפען ווערען. ביז עס וועט קומען די נחמה קען דערווייל אויסגיין די נשמה. מוז מען גלייכצייטיק זארגן, אז די נשמה זאל דערווייל נישט אויסגיין פון הונגער. אויפן געביט פון סאציאל-ווירטשאפטליכער זעלבסטהילף ווערט אויך איצט צופיל געטאן, אבער ווידער דאס זעלבע: עס זענען טעטיק פארשידענע יחידים און חברות, אבער זיי זענען טעטיק אהן א צוזאמענהאנג, צווישען זיך אהן א קאנגזייטיגע דערגענצונג, אהן קאארדינאציע, אהן הכערער פאלקס-אנפירונג, וואס זאל מיט יעדער הילפס-איניציאטיווע דיספאנירען, ווי מיט א פאלקס-אינסטרומענט. אויך אין דעם שטאנד ... נים איין הילפס-איניציאטיוו אונטערנעמען און פיל מעהר וואלט זיכער אונטערגענומען געווארען, ווען עס זאל עקזיסטירען א פערזענלעכער געזעלשאפטלעכער אנשטאלט, צו וועלכען מ׳זאל האבען צוטרוי, אז זי רעפרעזענטירט ווירקליך די יודישע פאלקס-מאסען אין פוילען.

די הויפט-אויפגאבע פון פאלקס-קאנגרעס דארף זיין די פעראייניגונג פון׳ם פוילישען יודענטום ארום דער שוץ פון זיין רעכט אויף אלע געביטען פון בירגערליכען און נאציאנאלען לעבען. צו דעם צוועק וועט דער קאנגרעס שאפען א געהעריגע רעפרעזענטאנץ, וועלכע וועט שטעהן אויף דער וואך אט דעם שוץ צו פערווירקליכען.

עס קען דערצו קומען נאך אן אויפגאבע: צו פערבעסערען, ווי ווייט מעגליך, די עקאנאמישע לאגע פון די פאלקס-מאסען דורך זעלבסטהילף פון דער יודישער בעפעלקערונג אין לאנד און מיט דער מיטהילף פון אונזערע ברידער אין אויסלאנד.

הלל צייטלין

זאלען זיך ביידע עקסטרעמען פון רעכטס און פון לינקס שטיין ביי דער זייט ביי דער זייט פון אלעם דעם, וואס עס קומט פאר יעצט, פארן קאנגרעס. און וואס וועט פארקומען שפעטער בעתן קאנגרעס. זאלען זיי באגוגענען זיך מיט אויסלאכען דעם קאנגרעס און באגאטעליזירען אים, ארער מיט לייגען שטיינער אונטער דעם קאנגרעס-מעכאניזם. מיר, מענשען פון פאלק, וואס דענקען, אז דאס לעבעדיגע לעבען אין וויכטיגער פון אלע אויסגעשטעלטע טעאריעס, אויסגעטראכטע מעשות און דריגגענישען מיר מוזען יא אנטייל נעמען אין קאנגרעס. און נישט כתם אנטיילנעמען נאר אויך מאסנעתיו זיך בעטייליגען אין אים.

ד״ר י. שווארצבארר

און אויב עס זענען דא פארטייען, וועלכע שטעלן זיך אקעגען דעם דאזיגען וועג צוליב ענג-פארטייאישע פאלטשע טאכט-טענדענצען, פאלשע, ווייל עס העלפט אונז דער אביעקט פאר מאכט. דאן וועלען מיר צו זיי נים אפעלירען, ווייל אפעלן ווערען נאר אויסגעלאכט. אבער מיר שטייען רעאל-פאליטיש פאר דער קאנקרעטער פראגע: וואס איז בעסער פאר די אינטערעסן פון פוילען: שאפען א רעפרעזענטאנץ, כאטש פון דער מעהרהייט פון דעם פאלק און פרובען צו פארבינדען אונזערע סאציאלע כוחות, כדי צו דערגרייכען דעם מאקסימום נצחון, וועלכער איז בכלל מעגליך אין אונזערע באדינגונגען — אדער, צי איז בעסער צו ווארטען, פאסיוו, אין א צושטאנד פול פולשטענדיגען כאאס, צו פאלען מיט יעדען טאג טיפער אין דעם תהום פון נויט און פא-

ליטישער הילפסלאזיקייט, צי ווארטען ביז דאס לעבען וועט אונז אפשוואכען אזוי שטארק, אז עס וועט אונז נים מעהר בלייבען קיין שום כוח צו זעלבסט-הילף.

י. מ. ניימאן

ארגאניזירען די נישט ארגאניזירטע, העלפען די הילפסלאזע, מוטיגען די געפאלענע – דאס איז דער רוף און אויפגאבע פון די פוילישע יודען. עס הערשט א גרויסער אומעט — נישט יאוש, נאר אומעט — און יודען ווילען זיך צונויפנעמען און צונויפזאמלען — פון אן אטאמיזירטער צעשטויבטער מאסע, ווילען פוילישע יודען ווערען א צבור, א פאלק — האבען א טריבונע, אן אדרעס, א פארשטעהערשאפט, א קאלעקטיווען ווילען און א קאנסטרוקטיווען פלאן. די געלט-זאמלונגען אין אויסלאנד און אין לאנד העלפען אנגעסען נאר אן אנדערען מאסשטאב, אויב דאס פוילישע יודענטום וועט זיין ארגאניזירט. איבער די קעפ פון מאנכע פארטייען, — וועט די גרויסע מאסע, וואס האט תמיד א געזונטען אינסטינקט, מיט מסירת נפש זיך אריינווארפען אין דער דאזיגער גרויסער און הייליגער ארבעט: פארוואנדלען די צעשויבטע מאסע אין א פאלק.

זכות פון דער הייליגער „באטשאנובקע“, וואלסטו געהאלפען ווערען מיט א בן-זכר!...

אין עטליכע טעג ארום, באקום איך א טעלעגראמע פון קריניצע:

— „פשיבכאלעם, שטיעסניע שען טשאיע. מאם פאחארזעניע.

באלעסלאווא רעלא

קוק איך אריין אין דער טעלעגראמע, ליין פשט:

— ערשט געקומען און שוין פאוויאדזעניע? איז דאך נאר געפאהרען צו דער באטשאנובקע! און אזשר, אפשר איז איז „הא בהא תליא“ ווער ווייסט! נעהם איך און שרייב איהר באלד אוועק א בריוועלע:

— „טייערע ביילע רחל׳ע — באלעסלאווא רעלא מיין איך.

דיין דעפעשע האב איך דערהאלטען, ס׳ פרעהט מיך וואס דו ביזט מיט מזל אנגעקומען, שרייב מיר באלד, וואס פאר א שייכות האט פאחארזעניע מיט „באטשאנובקע?“

דיין קאפעל קיווע.

איז אוועק א וואך, צוויי, נישטא קיין בריוו. נאך דריי וואכען אין חיימער געקומען א טעלעגראמע:

— חיסלאטש פיעניאנדזע

באלעסלאווא רעלא.

האב איך מיר געשלאגען קאפ אין וואנט, ארויסגעשיקט טעלעגראפיש געלד, וואס כוט מען נישט צוליב א בן-זכר!...

איז ווידער אוועק א וואך, צוויי, מ׳הערט נישט און מ׳זעהט נישט. איך שרייב בריוו און קיין ענטפער זעהט מען נישט. פלוצים ווידער א טעלעגראמע: פאטשעקאיע נא גוואלט פארסי, חיסלאטש טעלעגראפיטשניע.

באלעסלאווא רעלא“.

נו, וואס טוט מען נישט צוליב א בן-זכר? בין איך גלייך אוועק אויף דער פאסט און אוועקגעשיקט קיין קריניצע. ווי ס׳זעהט אויס, איז די „באטשאנובקע“ נישט קיין ביליגע פארגעניגען, נאר פארפאלען. פאר א קדיש איבער הונדערט און צוואנציג יאהר איז גארנישט צו טייער...

אז ס׳זענען ווייטער אוועק צוויי וואכען, דריי וואכען, א חודש, בין איך שוין געווארען אומרוהיג, וואס קען דאס זיין, וואס? וואס שרייבט זי נישט, וואס? אפשר איז דא אזא „פשעפיס“, אז ווען א יורענע אנוויזנט די „באטשאנובקע“ טאר זי זי נישט זיין „וו׳קאנטאקטשע“ מיט׳ן איינגענעם מאן! ווער ווייסט וואס פארא „פשעפיסען“ ס זענען דא!...

איז מיר איינגעפאלען א געדאנק: צו וואס דארף איך קלערען, ווי באלד ס׳האנדעלט זיך וועגן „פשעפיסען“, וועט עס דאך וויסען דער דאקטאר, און צו וועלכען דאקטאר זאל איך גיין, אז נישט צו דעם זעלבען יונגען דאקטארל, דאס האט מיין ווייבעלע געשיקט קיין קריניצע „אזשיוועטען“ די „באטשאנובקע“? בין איך טאקע גלייך אוועק צו דעם יונגען דאקטארל. קום אריין, קלינג אן, קלינג היינט, קלינג מארגען, מען עפענט נישט. ערשט נאך א שעה קלינגען און קלאפען, דערוויס איך מיך פון סטרוזש, אז דער דאקטאר איז נישטא.

— וואו איז ער, דער דאקטאר?

— נישטא אין ראדאם.

— וואו איז ער?

— אין... קריניצע.

— וואו!... אין קריניצע!... שוין לאנג איז ער אין קריניצע?...

— דריי חדשים.

— דריי חדשים?...

דערהערענדיג: „קריניצע“, „דריי חדשים“, האט עס מיר געלר א טיאכקע געטון אין הארצען. איצט פארשטיי איך שוין אלץ, איצט פארשטיי איך שוין, וואס דאס איז אזוינס „באטשאנובקע“... פארוואס זי שרייבט נישט, און פארוואס זי ווייסט זיך שיקען געלט „טעלעגראפיטשנע“.

נאר וואס טוט נישט א יוד צוליב א בן-זכר? צוליב א קדיש אויף איבער הונדערט און צוואנציג יאהר?

אז ס׳איז געקומען פאר פסח, איז מיר געווארען ענג די וועלט: וואס טוט מען איצט? ווער וועט רוימען? ווער וועט פסח-מאכען? און דער עיקר: ווי אזוי וועל איך זיין א מלך אהן א א מלכה? האב איך גלייך אוועקגעקלאפט א דעפעש:

— „נאטיכמיאכט פשיעדזש נא סווינטא

קרולאוואטש קאפעל קיווע

אויף דער רעפעש, האט איך באקומען א בריוו, הערט, וואס זי שרייבט:

— „טייערע קאפעל קיווא.

זיי מיר מוחל, וואס איך וועל נישט קענען זיין היי-יאהר פסח דיין מלכה, איך האלט דא ביי אויסנעהעהלט צו ווערען פאר א קרולאווא. כ׳האב געזאלט נעקרוינט ווערען אלס פורים-קעניגען, נאר אזוי ווי דאס איז מיר נישט געלונגען, וועל איך געהעהלט ווערען פאר די פסח-קעניגין, כ׳האב גרויסע שאנסען, ווייל איך בין געבליבען איינציגע מלכה אין קריניצע, א מלך וועל איך מיר שוין אליין אויסקלויבען. אידראי וואלט בעסער געווען, ווען די האלסט דא געווען, נאר אזוי ווי כ׳האב קיין עצה נישט, וועל איך מיך מוזען באגנוגענען מיט א צווייטען מלך. וועל איך איהם פרעגען די קשיות, און ער וועט מיר דערציילען די מעשה — פון יציאת מצרים... פון טיר דיין ליבע באלעסלאווע רעלא, וואס וויל׳ס נאך א בן-זכר“.

ווי איהר זעהט, בין איך היי - יאהר צום סדר געבליבען אהן א מלכה. מיין מלכה וועט „קרולעווען“ אין קריניצע און וועט פרעגען א פרעמדען די קשיות א פרעמדען מלך, און איך בין געבליבען אויף געהאקטע צרות אין ראדאם און אלץ צוליב וואס? אלץ צוליב א בן זכר.

וואס טוט נישט א יוד צוליב א בן-זכר, צוליב א קדיש אויף איבער הונדערט און צוואנציג יאהר!

געפונען אַ יודישען יונגערמאַן, אַ טויטען אין צוג אויף דער ראַדאָמער סטאַציע.

אויפ'ן צוג, וואָס איז געקומען מאָנטאָג פון סקאַרזשיסק קיין ראַדאָם, האָט מען געפונען אין איינעם פון די וואַגאָנען, א טויטען, דעם 30־יעהריגען יודישען יונגערמאַן יוסף בער ראָזענשטרויך פון וואַרשאַ (זשעלאַזנע 43) דער באַהן־דאָקטאָר האָט פעסטגעשטעלט, אז ראָזענשטרויך איז געשטאָרבען צוליב א הארץ אַטאַק. מ'האָט דעם טויטען גלייך איבערגעפיהרט פון פערזאָנען־צוג אין א לאַסט־וואַגאָן, וואָס איז געשטאַנען אויף דער ראַדאָמער סטאַציע און אויף דער השתדלות פון די ה"ה מיכאל ריכטמאַן און יונה גאָלדבערג, האָט מען איהם שפּעטער איבערגעפיהרט אין טויטען שטיבעל פון יודישען שפּיטאָל.

די פּאָליציי האָט אויפ'ן ארט פערפיהרט אַן אויספאָרשונג מיט'ן צוועק צו דערגעהן די סיבה פון דעם רעטזעלהאַפטען הארץ־אַטאַק.

דינסטאָג איז אויפן פערלאַנג פון פּאָוויאַטאָווען דאָקטאָר אויסגעפיהרט געוואָרן א סעקציע איבער'ן טויטען קערפּער פון וואַרשאַוער יונגערמאַן.

קיין ראַדאָם איז אין זעלבען טאָג געקומען דאָס קעסטעל פון וואַרשאַווער חסד של אמת, וואָס האָט ראָזענשטרויכען אָבגעפיהרט קיין וואַרשאַ, פון וואַנען ער שטאַמט.

ווער איז פעראַנטוואָרטליך פאַר דער נישט אָרגאַניזירטער פּסח־אַקציע?

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער נאָטיץ פון ה' דען אין „ראַדאָמער־קעלצער לעבען" וועגען די „מכשולים" צוליב וועלכע ס'איז נישט אָרגאַניזירט געוואָרן א פּסח־אַקציע, האַלט איך פאַר מיין חוב צו ערקלערען פאַר דער עפענטליכקייט פאָלגענדעס:

היי־יאָהר האָט די „עזרה" אַזוי ווי אין די פריהערדיקע יאָהרען געוואָלט אדורכפיהרען א פּסח אַקציע און שאַפען דורך עפענטליכע געלד־זאַמלונג די נויטיגע פאָנדען אויף דעם צוועק. אָבער צווישען דער צייט האָב איך זיך דערוויסט, אז די גמינע נעמט צונויף מעות חטים אוים דעם זעלבען ציעל. זעלבסט־פערשטענדליך, אז איך האָב געמוזט רעזיגנירען פון ווייטער זאַמלען געלד. זאָגאַר ביי די, וועלכע האָבען זיך געהאַט דעקלאַרירט אויף דער אַקציע האָב איך אויך שוין נישט איינקאַסירט, גלויבענדיג, אז די ראַדאָמער קהלה נעמט אויף זיך אַליין פליכטען די אַקציע אדורכצופיהרען אויף אייגענער האַנד. מיט ערשטוינונג האָב איך זיך דערוואוסט פון דער צייטונג, אז די גמינע נעמט פון זיך אראָב די פעראַנטוואָרטליכקייט פון דער פּסח־אַקציע, וואַרפענדיג די שולד אויף מיר.

פאַרינגען שבת האָט די יודישע ראַטס־מאַנער קאָלאָ, וועלכע האָט נאָך ענערגישע השתדלות'ן באַקומען פון מאַגיסטראַט א סובווענץ פאַר „עזרה" אין דער גרויס פון סויזענד זל. אויף מצה־אַקציע, — צו מיר זיך געווענדעט מיט א פאָרשלאַג, אז די פּסח־אַקציע זאָל זיין בשותפות מיט דער גמינע, און מיט דער מאַגיסטראַט־סובווענץ און זיי וועלען געהן זאַמלען געלד ביי די שטאָט בעל־בתים, בכדי אדורכצופיהרען א אַקציע אין גרויסען מאַסשטאַב, אויף מצות, פּראָדוקטען און מתן בסתר. וועגען דעם איז גערופען געוואָרען שבת צו־נאַכט א קאָנפערענץ אין לאָקאַל פון דער קהלה, אין וועלכען עס האָבען אנטייל גענומען, מצד דער קהלה — ה' דען; איך און ה' ריכטמאַן מצד „עזרה" און פון ראַטמענער קאָלאָ די ה"ה: יונה זילבערבערג און לייביש מענדעל ויסערמאַן.

אויף דער אָנפראַגע ביים ה' דען מיט וואָס די קהלה קאָן זיך באַשטייערן לטובת דער אַקציע, האָט ער אונז געענטפערט, אז ער וועט געבען פינף טויזענד קילאָ מצות. מיר האָבען דאָן געמאַכט א קאָנקרעטען פאָרשלאַג, אז אַבחאַהל ס'איז נויטיג פון אכט ביז צעהן טויזענד קילאָ. פונדעסטוועגען זענען מיר דערויף מסכים און מיר וועלען אויך געבען די נויטיגע פּראָדוקטען א. אז. וו. אָבער מיט איין באַדינג, אז דער ה' דען זאָל אונז איבערגעבען די רשימה פון די אַלע, וועלכע האָבען שוין געשפּענדעט אויף דער פּסח־אַקציע, בכדי מיר זאָלען וויסען ביי וועמען מען קאָן נאָך נעמען געלד.

ה' דען האָט ערקלערט, אז אויף דעם קאָן ער נישט מסכים זיין, ווייל 5 000 קילאָ מצות ברויך קאָסטען 4 טויזענד זל. און היות ער האָט נאָר געזאַמעלט 1.300 זל. כדי ער ווייטער זאַמלען מעות חטין, בכדי ער זאָל האָבען צו דעקען די איבעריגע סומע 2700 זל. אויף דער פראַגע פון ה' ריכטמאַן, וואָס איז מיט 7 טויזענד זל. וועלכע פיגורירען אין בודזשעט ספּעציעל אויף דער פּסח אַקציע, האָט ה' דען ערקלערט, אז דאָס בודזשעט־געלד וואָט נישט קיין באַדייטונג, ווייל דאָס איז נישט איינקאַסירט. מיר האָבען ווייטער פאָרגעשלאָגען, אז די גמינע זאָל אונז אַרויסגעבען קוויטלעך אויף דער סקאַרקע און מיר וועלען זיי איינקאַסירען, אויף וועלכען דער ה' דען האָט מסכים געווען, צוזאָגענדיג, אז ער גיעט אונז יעדע סומע פון דער סקאַרקע אויף דער פּסח־אַקציע. ס'איז באַשלאָסען געוואָרען צו מאָרגענס זונטאָג זאָלען מיר קומען אין גמינע נאָך עטאַט־קוויטלעך אויפ'ן יאָהר 1938.

אין דער אָנגעוויזענער שעה האָב איך זיך צוזאַמען מיט ה' ריכטמאַן געוואָנדען אין דער קהלה. מיר האָבען אדורכגעקוקט די רשימה פון די עטאַט־צאָהלער און ס'האָט זיך אַרויסגעוויזען, אז ביי א גרויסער טייל און ספּעציעל ביי די וועלכע צאָהלען גרעסערע סומעס אין די סקאַרקע פאַר'ן יאָהר 1938 שוין איינקאַסירט. דער ה' דען, אַריינקומענדיג אין קהלה האָט געמאַכט א פאָרוואורף דעם באַאַמטען פאַר וואָס ער גיעט אַרויס די סודות פון דער קהלה, אַנטווייענדיג ווער עס האָט שוין אלץ באַצאָהלט. דער ה' דען האָט אונז אויסגעזאָגט ערקלערט אז ער קאָן געבען קוויטלעך מיט'ן באַדינג, אז מיר זאָלען איהם איינקאַסירען די 2700 זל. צו דעם מצות־באַטראַף און וואָס מעהר מיר וועלען איינקאַסירען וועלען מיר קאָנען פערנוצען אויף דער פּסח־אַקציע.

עס אַזוי זאַמלענדיג געלד, פון איין זייט מעות חטין, און פון דער צווייטער זייט נעמט מען אָב די צעסטע געלדער פון בודזשעט, — האָט מען אַליין נישט באַוויזען און אויך נישט ערמעגליכט אַנדערע, אז די פּסח אַקציע זאָל ווי געהעריג אָרגאַניזירט ווערען אין גרעסערען פאַרנעהם.

זאָל וואָס די עפענטליכקייט וויסען ווער עס איז דער שולדיגער!

מיר פון אונזער זייט אין צוזאַמענשטעל פון מיין פּערזאָהן און די ה"ה ראַטמענער: יונה זילבערבערג מיכאל ריכטמאַן און לייביש מענדעל ויסערמאַן האָבען אונטערגענומען א אַקציע פאַר איינינע הונדערט בכבוד'ע פאַמיליעס, וועלכע וועלען ביי קיין פאַל אַזוי־פיל נישט וועלען זיך שטעלען אין קהל'ס בית המדרש צו רעגיסטרירען זיך אויף דער שטיצע. מיר האָבען אויף דעם בכבוד'סטען אופן פערזאָרגט די זעלבע מיט דער שטיצע, אַלץ צוויימשיקענדיג אין שטוב בכבוד און פערשיידען די שטיצע איז באַשטאַנען פון בעסטען קוואַליטעט מצות, פּראָדוקטען און וויין.

אונזער געוויסען אין רוהיג, אז אין דער מאָס פון אונזער מעגליכקייט האָבען מיר אונזער פליכט לגבי איינינע הונדערט בכבודיגסטע נצרכים ערפילט.

איתמר אדלער.

דאַנסינג - ברידזש

דורך דער איניציאַטיוו פון יורישען וויצאָ־פעראיין, וועט פאָרקומען דעם 17 קוויעטניע ה. י. א דאַנסינג־ברידזש אין לאָקאַל פון די אַלגעמיינע ציוניסטען אויף טראַוגוטאַ 55.

דער אָרקעסטער איז אונטער דער לייטונג פון פידעל סאָליסט קאַנאַו.

דער בופעט איז א יום־טוב דינער.

Fotografujcie się
z niedźwiedziem
w Parku Kościuszki

Solidne wykonanie
i nizkie ceny

Foto
„STYL"
Radom, Żeromskiego 34

פון יודענשטאַטס־פּאַרטיי

אין ראַדאָם. קאָמוניקאַט

זונטאָג דעם 17 ד. מ. 6 א זייגער נ. מ. קומט פאָר אין „מסדה" (פּאַשאַ 10) א פייערליכער סדר.

אין פּראָגראַם: רעפעראַטען אויף די טעמעס פון פּסח און הגדה ביי יורען.

וואו און ווי אַזוי! צו געבען צו וואַשען, פאַרבען, ריינינגען פוטערס, לעדער, שיך, און וועש?

מאָדערנע מעכאַניזירטע אַנשטאַלטען

פון דער כעמישער פאַרבעריי און פּראַלניע

פון פוטערס, לעדערס, שיך־וואַרג

און וועש

A. HEMPEL

אין ראַדאָם — טעל. 19-70

צענטראַלע אויף דער אַלטער שטאָדט 7

פיליע נום. I זשעראָמסקי נום. 1
" " II " " 21
" " III " " 59
" " IV טראַוגוטאַ " 11

לייטער פון דער טעכנישער אָבטיילונג

ALFRED HEMPEL

פיהרט אויס פאַכמעניש און סאָליד:

דויערענדע פאַרבען פון דאַמען און מענער־גאַרדעראָבע, וואַל. ביינוואָל, פוטערס, לעדער, לעדערנע גאַרדעראָבעס לאַסטען, פעדערען, זאַקען, לייוועגט, פילס א. ד. גל.

די איינציגע אין קעלצער וואָיעוו. פירמע, וואָס פיהרט אויס כעמיש־טריקען דאָס ריינינגען פון דאַמען און מענער־גאַרדעראָב, פוטער, דיוואַנעס ווי אויך דאָס אויספרישען פון מאַנטלען און פּאַלטענס

א ספּעציעלע וועש־אָבטיילונג:

צו וואַשען העמדער, קאָלנער, מאַנזשעטען, פּויערהאַנג נען א. ד. גל. ווערט אויסגעפיהרט אָהן צוגישונג פון כלאָרק, און אָהן צומישונג, וועלכע זענען שעדליך פאַר דער וועש, מיט א שיינעם זילבערנעם גלאַנץ.

פערזיכערט די ג. קליענטעלע אז:

1) עס ווערט אויסגעהיטען פאַר שאַדען, פערפיהרונג
2. עס דעפאָרמירט נישט דעם שניט פון אַנצוג
3. פעריהיט פון פערלירען די נאַטירליכע פאַרבען
4. פעריהיט פון איינגלויפען מאַטעריאַל
5. פעריהיט פון פערלירען דעם גלאַנץ און די עלאַסטישקייט
6. עס ווערט דערהאַלטען דער פאַסאָן
7. פרישט - אויף די קאָלירען
8. דערהאַלט די אַפּעראַטור
9. פעריהיט די פעדים און די געוועבען פון מאַטעריאַל
10. שטעלט צופרידען די פערלאַנגען פון היגיענע און גוטן געשמאַק.

די נייע טעכניק און די 20 יעהריגע רוטין, פאַכקענטעניס פון דער לייטונג בעפולמעכטיגט די פירמע צו פערזיכערען די ג. קליענטעל, אז די איהר אָנפערטרויטע דעקאָמענדירונגען, ווערען אויסגעפיהרט סאָליד, פאַכמעניש און צו דער צייט, צו דער בעסטער צופרידענהייט פון דער קליענטעלע.

דער ברייטער פאַך־פערנעם, ווי אויך די ראַציאָנעלע רעאָרגאַניזאַציע גיבען די מעגליכקייט פון ביליגען, שנעלען און סקרופּולעזע אויספיהרונג פון די עמפּפעלונגען פון די קליענטעל.

מיר בעטען העפליך צו שענקען פולשטענדיגען צוטרוי אונזער פירמע

פרייזען נידריגע! — פרייזען נידריגע!

מיט אכטונג:

Nowoczesne Zmechanizowane Zakłady
Farbiarnia i pralnia chemiczna
Pralnia bielizny
A. HEMPEL

ר' אליהו אהרן קירשענבוים ז"ל

אין לובלין איז געבראכט געווארען צו זיין אייביגע רוה אונזער בן-עיר ר' אלי' אהרן קירשענבוים ז"ל.

דער פערשטארבענער האט געשטאמט פון ראדאם. ער איז דא געבוירען און ערצויגען געווארען ביי רייכע חסידישע עלטערען. זיין פאטער ר' חיים אשר קירשענבוים ז"ל איז געווען א שם-דבר און איינער פון די אנגעזעהענסטע כלל-טוער אין ראדאם. ר' אלי' אהרן פונקט ווי זיין פאטער, איז געווען א גרויסער למדן און עסק בצרכי צבור באמונה. די פאמיליע קירשענבוים האלט הויך איהר יחוס, וואס פיהרט זיין שטאם ביז צום מהרש"ל זצ"ל.

דער נאמען ר' אלי' אהרן קירשענבוים איז אין ראדאם גענוג בעקאנט און איז שטענדיג מיט ליבע און דרך ארץ דערמאנט געווארען. אין לובלין איז ער געווען דער פאפולערסטער יוד, וועמען אלע האבען געשעצט און רעספעקטירט. און ס'איז נישט קיין וואונדער. 45 יאהר האט דער פערשטארבענער געוואהנט אין לובלין און דורך דער גאנצער צייט זיך געווידמעט געזעלשאפטליכער ארבייט לטובת דעם יודישען צבור. געווען אנפיהרער פון תלמוד-תורה, פרעזעס פון קהלה-ראט, געוועהלט געווארען אלס ראטמאן אין ערשטען לובלינער שטאדט-ראט.

ר' אלי' אהרן האט געהערט אויך צו די גרויסע עסקנים, וועלכע פלעגען אינטערווענירען אין יעדער עת-צרה. א גרויסע ראל האט דא געשפיעלט אויך דער הדרת פנים און דאס פאטריארכאלישע געשטאלט פון נפטר. נישט געווען קיין יודישע אינסטיטוציע, אין וועלכער ר' אלי' אהרן ז"ל זאל נישט האבען אריינגעטראגען זיין חלק ענערגיע. אליין אן'אנגעזעהענער חסיד אין אלעקסאנדער הויף, האט ער אבער געשפיעלט א בעדייטענדע ראל אויך אין ווירטשאפטליכען לעבען פון לובלין. געגרינדעט א רייהע פאבריקען און טארטאקען און ספעציעל איז כדאי אונטערצושטרייכען זיין ראל אין די א. ג. ערב-פסח-אקציעס. די מצה-קאמיסיעס און מעות-חטים זאמלונגען זענען געווען דירעקט פערבונדען מיט'ן נאמען פון פערשטארבענעם. נאך אלס יונגערמאן האט ער זיך אנגעהויבען ווידמען די מעות חטים זאמלונגען און ביז דער לעצטער מינוט פון זיין לעבען האט ער וויסען דעם נישט אויפגעהערט צו טראכטען. ער פלעגט אליין זאמלען די גרעסטע סומען. שוין אלס עלטערער יוד איז ער געגאנגען איבער הייזער און שטאקען, כדי צו זאמלען געלד אויף צו העלפען בכבוד'ע פאמיליעס ערב-פסח. אין די לעצטע טעג יוען ער איז שוין געלעגען אויפ'ן טויטען-בעט האט ער נאך געדענקט זיך נאך צופרעגען ווי עס האלט מיט דער ערב-פסח אקציע אין לובלין.

ר' אליהו אהרן איז געשטארבען אין ווארשא און די ידיעה וועגען זיין טויט איז אויפגענומען געווארען פון גאנץ לובלין מיט גרויס צער. ווי ס'איז געווען דער רצון פון נפטר, האט מען איהם געבראכט קיין לובלין, וואו די קהלה האט איהם צוגעטיילט אן'אהרען-פלאץ נעבען דעם לובלינער רב הרב ר' מאיר שפירא ז"ל.

אין דער לויה האט זיך בעטייליגט דאס גאנצע יודישע לובלין. מ'האט דעם ארון אריינגעטראגען אין אלעקסאנדערער שטיבעל און דערנאך אין דער ישיבת חכמי לובלין, וואו ער איז געווען א מיטגרינדער. דארט און אויפ'ן בית-עלמין זענען געהאלטען געווארען הספדים.

דער נפטר האט איבערגעלאזט פיר זיהן, איינער פון זיי איז דער בעקאנטער ציוניסטישער טוער און מיטגליד פון די העכערע ציוניסטישע אינסטאנצען, ה' מנחם קירשענבוים, א צווייטער איז דער אנגעזעהענער אינדוסטריעלער ה' יאנקעס קירשענבוים אין ראדאם.

• • •

אין שייכות מיט דער פטירה פון ר' אלי אהרן קירשענבוים, האט זיך צו אונז געווענדעט דער ה' מרדכי לאנגער און איבערגעגעבען פאלגענדען פאקט:

אין 1916 איז אויף דער סטאציע מאטיטש נעבען לובלין פארגעקומען א מורא'דיגע באהן-קאטאסטראפע, בעת וועלכער ס'זענען אומגעקומען 26 יודען פון פערשידענע שטעדט. דער ה' לאנגער האט אויך געהאט א קרבן אין זיין משפחה. דאס איז געווען זיין שוואגער בנימין קאץ פון קעלץ. ער איז געפאהרען קיין לובלין אויף דער לוית פון זיין שוואגער וועלכער איז געווען איינער פון די 26 מתים אויפ'ן לובלינער בית-עלמין.

דער לובלינער ראבינאט איז דאן אראבגעקומען אויפ'ן בית-עלמין און געמאכט הקפות מיט צוויי מתים, די די חסידישע יונגעלייט, מענדעלע דעם רבינס פון קעלץ און מיט דעם טראגיש-אומגעקומענעם הערשעל שיינקינד פון ראדאם. נאך די הספדה האט דער ראבינאט פערלאזט דעם בית-עלמין און געבליבען איז א גאנצען טאג ביז שפעט אין דער דער נאכט אויף דער פייערדיגער פראסט ר' אלי אהרן קירשענבוים, וועלכער האט מיט מסירת-נפש, אינגאנצען איינגעוויקעלט אין טרערען, מיטגעהאלפען ברענגען די 26 מתים צו קבר ישראל, אבגעבענדיג יעדען מת גרויס כבוד מיט הקפות און הספדים.

קרן-היסוד-אקציע אין ראדאם.

דער קרן היסוד קאמיטעט טיילט מיט: די היי-יעהריגע אקציע הויבט זיך אן דעם 30 ה. מ. מיט א פייערליכער אקאדעמיע אין זאהל פון טעאטער „ראזמאיטאשטשי". צו דער אקאדעמיע וועט קומען איינער פון די פראמינענסטע פערזענליכקייטען פון פוילישען ציוניזם.

עס איז צו האפען, אז די תורמים ווי אויך די עסקנים וועלן אין דעם ענטשיידענעם מאמענט פאר'ן יודישען פאלק און פאר'ן ציוניזם אנשטרענגען אלע כחות, בכדי די אקציע פאר'ן קרן-היסוד זאל ארויך מיט גרויס ערפאלג ענטשפרעכענד צו דער טראדיציע פון אונזער שטאדט.

וואס הערט זיך אויפ'ן וואהל-פראנט.

צוליב דער יום-טוב-וואך איז אויפ'ן וואהל-פראנט דערווייל שטיל. מען הערט פון א קאנצעפציע, אז דער מזרחי די ציוניסטישע ארגאניזאציעס און אלע זייערע גרופירונגען פון לינקס ביז רעכטס זאלן ארויסשטעלען אן'איינהייטליכע ליסטע צו די קהלה-וואהלען.

פון געוויסע קרייזען האט מען זיך געווענדעט צו דער גמילת-חסד-קאסע אויף טראגוטע, אז זי זאל זיך בעטייליגען אין די קהלה-וואהלען אלס בעזונדערע וואהל-גרופע מיט איינענע מאנדאטען. דער פארשלאג איז געמאכט געווארען דעם פרעזעס פון דער גמ"ח-קאסע, ה' דיאמענט, וועלכער האט אבער די פראפאזיציע אבגעווארפען. ראשית, האט ער ערקלערט, האט מען זיך מיט דעם דאזיגען פארשלאג געברויכט ווענדען וועגדען נישט צו איהם נאר צו דער פערוואלטונג און קאמיטעט פון דער גמ"ח-קאסע. און וועגן אפילו עס געהט דורך דער דאזיגער פראצעדור וואלט ער אויך געווען נעגען דעם, אז די גמ"ח קאסע זאל זיך בכלל בעטייליגען אין קהלה-וואהלען מיט'ן צוועק צו ציהען מאנדאטען, צווישען וועלכע ער אליין וואלט נישט געוואלט פיגורירען. ה' דיאמאנט האט ערקלערט אין אנטשלאסענעם טאהן, אז ער האט נישט בדעה צו קאנדידירען אלס פרנס אין דער ראדאמער קהלה.

צו די געעהרטע ראדאמער לאנדסלייט אין אמעריקא.

די גרויסע מרחקים אין דער גרויסער ים, וועלכע שיידען אונז פון אייך און אייך פון אונז זענען נישט אימשטאנד איבערצורייסען דעם פאדעם פון ברידערליכען געפיהל און ברודער-ליבע, וועלכע עיגדען קינדער פון איין פאלק, פון איין אמונה. דאס זעהט מען, נישט נאר ביי אחינו בני ישראל, ביי וועמען עס מוז זיך וועקען בכל יום ויום מיטגעפיהל צוליב ספעציעלע שווערע לאגעס און בעדינגונגען, נאר אויך ביי אלע, אפילו גליקליכסטע פעלקער. א חוץ דעם איז איינגעפלאנצט ביי יעדען מענש א סענטימענט און א ספעציעלער קולט פאר זיין היימאט, פאר זיינע לאנדסלייט און פאר זיינע בני-עירו. דאס האט איהר ליבע און טייערע ברידער פון אמעריקא נישט איינמאהל אונז מיט טהאטען און ראיות בעוויזען. איהר קענט האבען דאס בעוואוסזיין, אז יעדער דאלאר וועלכער קומט פון אייך ערציעלט זיין ציעל. איהר ליגדערט נישט איינמאהל די נויט פון בעדערפטיגע, נישט איינמאהל ווישט איהר אב די טרעהרען פון עלענד און פערצווייפלונג. איהר בעוויזט מיט אייערע טהאטען, אז יודען זענען באמת בני-רחמנים און ווען מיר רעדען וועגען אומגליקליכע און עלענדע נצרכים מוזען מיר אין דער ערשטער רייה דערמאנען ארימע און הילפסלאזע קראנקע און זייער היים. דאס איז דאס שפיטאל, וואס מיר האבען מיט מסירת נפש אויפגעבויט. מיר זעהן דייטליך, אז עמנו אתם. אז איהר זארגט דארט מעבר ליס פאר דעם אנשטאלט, וואס קומט, נישט איינמאהל מיט הילף פאר אייערע נאהנטע, בעקאנטע און אייערע ברידער פון דער אלטער היים, אדער אייערע עלטערענס היים. איהר קענט זיכער זיין, אז יעדער ערהאלטענער בעטראג פון אייך, קריצט זיך איין אין די יודישע הערצער צוזאמען מיט אונזער דאנקבארקייטס-געפיהל.

אייער חשוב'ער עסקן ה' משה ראדאמסקי, האט זיך דא איבערצייגט אז אונזער שפיטאל נויטיגט זיך אין א רעגטגען-אפאראט וואס איז אין א שפיטאל א גרויסטוועגדיגקייט. און דאס ווען עס פעהלט, מוז מען זאגען, אז די איינריכטונג איז נישט קיין פולקאמע, אז עס פעהלט דארט דאס וויכטיגסטע. מיר זעהען ליידער נישט פאר, אז מיט אייגענע כחות וועט עס אין דער נאהנטער צוקונפט געשאפען ווערען און דאס בעווייגט אונז, צו אייך, ליבע ברידער, אויסצושטרעקן די האנד און צוזאגען: העלפט אונז! איהר וועט דאס געוויס קאנען לייסטען. מיר האפען אז אלע שפענדער אויף דעם צוועק וועלען זייער בעלויגונג געפינען אין דעם זעלבסט-בעוואוסטזיין אז זיי בעשאפען א גרונד-וואך, א קרן-זאך פאר זייערע און אונזערע ברידער.

מיט ברודערליכען גרוס
מ ר ד כ י ד ע ן
פרעזעס פון שפיטאל - ראט אין ראדאם.

פ. ס. די 100 דאלאר וואס איהר האט געשיקט פאר'ן שפיטאל, האט דער ה' ראדאמסקי מיטגענומען צוריק עס זאל זיין צוגעשטייער צום רענטגען-מאשין.

יובילעאום טאג פון אינספעקטאר פון דער נאכט-וואך פון ה' שפערבער.

דעם 4-טען ד. מ. איז אויסגעפאלען דער יובילעאום טאג פון דעם אינספעקטאר פון דער נאכט-וואכט אין ראדאם פון ה' לעאן שפערבער, וועלכער האט פאר זיך 20 יאהר ארבייט אין דער נאכט-וואכט.

אין דעם טאג פון יובילעאום פון זיין 20 יעהריגעד דיענסט אין דער נאכט וואכט האט דאס דעראסטער סוחר'טום גראטולירט און ארויסגעזאגט זיין אנערקענונג דעם אינספעקטאר שפערבער פאר זיין גוטע פיהרונג פון דער ראדאמער אפטיילונג פון דער נאכט-וואכט, וועלכע שטעהט די גאנצע צייט אויף דעם געהעריגען ניוואַ. היטענדיג דאס גוט'ס פון די סוחרים כריי און עהרליך.

די בעליבטע ארטיסטען נחמה, קדיש, חאש אין ראדאם.

אויף פסח וועלען מיר האבען געסט, באמת אנגעלעגטע געסט. אונזערע בעליבטע ארטיסטען פון ווילנער פאלקס-טעאטער, נחמה, קריש, חאש, מיט זייער גוט-צוזענקליבענעם אנסאמבל וועלען ביי אונז שפילען א גאנצען פסח יודיש טעאטער.

די ארטיסטען נחמה, קדיש, חאש זענען בעקאנטע נעמען אין ראדאם. מען ווייסט שוין דא, אז די אפערעטע, אדער מעלאדראמע וואס ווערט דערלאנגט פון זיי און זייער אנסאמבל, איז ווינער און ציכטיק און ווערט מיט געשמאק און פיינגעפיהל אויסגעפירט. נישט אימזיסט האבען זיי אומעטום ערפאלג און דער טעאטער עולם לאזט זיי פשוט נישט אוועק.

שוין צוויי יאהר-צייט ווי די דאזיגע וואוילע אקטיארען און ליבע מענשען זענען שוין אין ראדאם נישט געווען. זייער קומען צו אונז צו-גאסט אויף פסח איז היינט פאר אונז דאפעלט אנגענעהם. א גאנצען ווינטער האט מען ביי אונז וועניג, כמעט אזוי ווי גארנישט, געשפילט יודיש טעאטער און עס בענקט זיך נאך א גוטע טרופע. חוץ דעם, אין אונזער מרה-שחורה'דיגער צייט וועט צרית פעהלען נישט ווילט זיך עטוואס צושטויען און פערגעסען וועגינסטענס פון זיי אויף עטליכע שעה. און דאס קען מען חירקליך דערגרייכען, ווען מ'געהט צו דער פרעהליכע חברה פון ווילנער פאלקס-טעאטער, וואס האבען פאר אונז צוגעגרייט א פיינעם רעפערטואר לכבוד יום-טוב.

ס'איז צו האפען, אז דאס יודישע טעאטער-פובליקום וועט זיך וועלען משכח זיין און צאהלרייך בעזוכען די פארשטעלונגען.

עגזיסטירט 112 יאהר

FABRYKA SUKNA

Karol Jankowski i Syn

BIELSKO

אײגענער פאבריק'ס - לאגער אין ראדאם.

Zeromskiego 33 tel. 23-05

א ריזיגער אויסוואל פון מאָדערנסטע

דאַמעז און העררן - סחורות

העכסטע קוואליטעט צו שטרענגע פאבר. פרייזען

עגזיסטירט 112 יאהר

אז איהר קומט קײן װארשא

גערענקט אין דעם

Bar Ala-Minute

א ראדאמער לאנדסמאן.

Święto-Krzyska 43 Tel. 541-43

וואו איהר בעקומט

פיינע, געשמאַקע מיטאגעז און קאלאַציעס

פון 3 שפּײזען צו 150

אלע גוטע און שפּאָרזאַמע באלעבאָסטעס

נוצען נאָר דעם אויסגעצײכענטען זײף

„DWIE PRACZKI"

פון דער בעסטע לאנגיעהריגע פירמע

„OMEGA"

אין װארשא

צו בעקומען אין אלע קאלאָניאל - געשעפטען.

Warsztat reperacji rowerów

Odnawianie, remont, przeróbka na balony oraz nowe rowery na obstalunek.

W. i K. Tarczyńscy

RADOM

Kelles-Krauza 10.

JUZ NAJWYZSZA PORA PRZESADZAC ROŚLINY POKOJOWE

Chcesz mieć ładne kwiaty

TO DAJ DOBRĄ ZIEMIĘ

którą dostać można TYLKO

w Zakładzie Ogrodniczym

JAN ADAMSKI

Radom Traugutta 33

Żelazo

Wyroby żelazne

Maty trzcinowe

Cement, Papę

poleca:

R. MARGULES

Kozienicka 6 Tel. 15-11

FABRYKA WYROBÓW

fajansowych

i

sanitarnych

A. Rottenberg

i S-ka

RADOM

MLECZNA 8 tel. 12-99

Miski klozetowe,
umywalki
bidety, pisuary
cegła ogniotrwała.

Za 5 złotych tygodniowo może każdy się ubrać w firmie

Centrala Ubiorów

Radom Zeromskiego 11

która poleca ubiory męskie i damskie według najnowszych fasonów na sezon wiosenno-letni, urzędnicy państwowi, samorządowi otrzymują dogodne warunki

---

„SZYBOSZLIF"

RADOM

Żeromskiego 20

Telefon 23-20

POLECA:

Lustra

Szkła szlifowane

Szyby

HERBATA z Dzwonkiem

BEL-TEA

Wykwintne gatunki:

Luksusowa, Róża Wschodu, Cejlońska 777

דאס לעבען אין קעלץ.

עפילאָג פון אַ טראַגישער לוויה
פאר'ן העכסטן געריכט.

(נ. ז.) די קעלצער בעפעלקערונג גע־דענקט נאָך גוט די טראַגישע לויה פון מרדכי חיינבערג וועלכער איז אויף א בעסטיאַלישען אופן דערמאָרדעט גע־וואָרען דורך באַנדיטען מיט לערך 2 יאָהר צוריק.

די לויה פונם דערמאָרדעטען האָט דאַן געהאַט אַ זעהר דראַמאַטישען פער־לויף: א גאַנצע גאַרע ־ כוליגאַנעס האָט זיך אַריינגעדריסען אין גרויסען לויה־צוג און אָנגעהויבען מערדערליך צו שלאָגן די מלוים.

2 פון די כוליגאַנעס איז געלונגען צו פערהאַלטען נאָך איידער די פאָליציי איז אָנגעקומען. דער אָנגעקומענער פאָ־ליציאַנט האָט אָבער די פערהאַלטענע „נאַרא"־לייט אויפ'ן אָרט בעפרייט.

דער סוף איז געווען אזעלכער, אַז דער פאָליציאַנט האָט גאָר ארעסטירט א גע־וויסען מרדכי אָפּאָטאָווסקי, וועלכער האָט געוואָלט האָבען געשריגען „אַז פאָ־ליציי שלאָגט גאָר די יודען אַנשטאָט די כוליגאַנעס" און אַז „פאַר איין דערמאָר־דעטען יוד דאַרף מען אויסשעכטען הונ־דערט ניט־יודען". אלס צולאָג האָט מען נאָך געגען אָפּאָטאָווסקי'ן צוגויפגעשטעלט א פראָטאָקאָל, אז ער האָט בעת'ן אַרעס־טירען איהם, שטאַרק בעליידיגט די פאָליציי.

דאָס קעלצער קרייז ־ געריכט האָט אָפּאָטאָווסקי'ן פערמשפּט בלויז פאַר גלאָריפיצירען א פערברעכען אויף 4 חדשים ארעסט. דאַגעגען האָט איהם דאָס געריכט בעפרייט פונם פאָרוואורף אַז האָט בעליידיגט די פאָליציי.

געגען דאָזיגען אורטייל, האָט אַפּעלירט דער פּראָקוראָר און דאָס קראַקאָ־ווער אַפּעלאַציע־געריכט האָט אָפּאָטאָ־סקי'ן געהעכערט די שטראָף אויף 6 חדשים אונבעדינגטע תפיסה.

אין די מאָטיווען ווערט געזאָגט אַז אָפּאָטאָווסקי'ן קומט א העכערע שטראָף ווייל ער האָט מיט זיין טהאָט געהעצט די יודישע בעפעלקערונג געגען דער ניט יודישער. הוץ דעם האָט ער בכלל ארויס־געוויזען פערברעכערישע ניגונגען, בע־לײדיגענדיג די פאָליציי.

געגען דאָזיגען אורטייל האָט ווידער בעלעגט א קאַסאַציע ־ אָנקלאָגע דער פער'משפט'ער. פערטיידיגט האָט איהם פאַרן העכסטען געריכט אַדוו. פייגענ־בערג.

דאָס העכסטע געריכט האָט בעשטע־טיגט דעם אורטייל בלויז בנוגע דעם ערשטען טייל פון אורט. — פאַר גלאָ־ריפיצירען אַ פערברעך. דאָס העכסטע געריכט האָט דאַגעגען מבטל געמאַכט דעם אורטייל פאַר בעליידיגען פאליציי.

פערשטארקטע ענדעקישע ארבייט
איז קעלץ.

די ענדעציע. האט אין צוזאמענהאנג מיט די בעפארשטעהענדע יו"ט. אפגים מאָ־ביליזירט איהרע באיובקעס זיי זאלען זיין טעטיג. אט האט מען היינטיגע וואָך אויסגעהאקט די שויבען אין די געשעפ־טען ביי ה' אלי' אסטמאן, (שיענקיעוויי־טשא 15), י. זילבערשטיין (פיעראצקיעגא 5), און ביי נהמן דיאמענד, (באדזענטיג־סקא 3) אויסער דעם זענען פיל דארפישע יוגענד, אראפגעקומען קיין קעלץ, און מען פיקעטירט יודישע געשעפטען, פיעל יודישע הייזער און געוועלבער זענען בע־שמירט געוואָרען מיט יודען-העצערישע אויפשריפטען, ווי „זשידא נא מאדאגאס־קאר" „ניע קופאי או זשידא". א. ז. וו.

באנדיטען=אנפאל איבער א
יודישע פאמיליע.

אין די שענק, פון פרוי בריינדיל פערהוטעס אין דאָרף שנופאָווא (קעל־צער-געגענד) זענען אריין צוויי בוואָ־פענטע באַנדיטען. און ארויסגעהמענדיג די רעוואָלווערן האָבען זיי אָנגעהויבען שיסען. פון די אָנגעגעבענע שאָסען זע־נען פערוואונדעט געוואָרען די איינענטי־מערין, מיט אירע דריי זיהן, פון וועלכע איינע ראנגעלט זיך מיט'ן טויט. נאָכ'ן אָפּטוהען די בלוטיגע ארבייט האָבען די באַנדיטען בעוויזען צוצורויבען פון שיפלאַר 86 זל. און זענען נעלם געוואָ־רען, די פאָליציי־מאַכט פירט א שטרענ־גע אויספאָרשונג.

דער דרייסטער רויב-אָנפאל האָט אין דער גאַנצער אומגעגענד געמאַכט א שווערען רושם.

וואס הערט זיך מיט „הוטא לודביקוב"

ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען, האָ־בען זיך אין שטאָדט פערשפרייט קלאַנ־גען דאָס די הינע אונטערנעמונג „הוטא־לודוויקוב" וואָס בעשעפטיגט איינגע טויזענד ארבייטער, זאָל איבערגעטראָגן ווערען קיין סאנדאמיר. ווי מיר הערען געוואויר פון א מאָסגעבענדע קוועלע, שטעלט זיך די זאַך פאקטיש פאַר אזוי: אזוי ווי די קאמוניקאַציע איז בעשווערט פאר דער דאָזיגער אינטערנעמונג, וועגנס אויסארבייטונגען געהען בעהר־סטענטהייל אויף עקספאָרט, דעריבער איז פראָיעקטירט איינגע אָבטיילונגען, פון דער דאָזיגער פאַבריק איבערצו־טראָגען אין אַנדערע שטעדט, און דאָ קומט אויפ'ן ערשטען פלאַן, סאַנדאמיר, וועלכע ווערט פערוואַנדעלט אין א גרויסען אינדוסטריע-צענטר. אָבער פאַקטיש וועט די פאַבריק ווייטער אין קעלץ פערבלייבן.

פון קליינהענדלער=פעראיין.

פאַנטאַג דעם 18-טען אפריל, דעם ער־שטען טאג חומ"פ קומט פאר אין אייגע־נעם לאקאל, פילסודסקיעגא 7 די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון קליינהענדלער פעראיין אין קעלץ.

ענדערונגען איז דער שטאדט = ווירטשאַפט.

דער ווירטשאפט'ס ־ אמט, ביי דער שטאדט ־ פערוואַלטונג, איז לעצטענס ליקווידירט, און צעטיילט געוואָרען, צווישען די איבריגע רעסאָרטען אין מאַגיסטראט.

בעשעפטיגטע אַרבייטער
ביי עפענטליכע אַרבייטען.

לויט די סטאטיסטישע ציפערן, זענען אויפ'ן שטח פון דער קעלצער ־ וואָיעוו. בעשעפטיגט 4000 ארבייטער, ביי די עפענטליכע ארבייטען.

אויסגעהאַקט זיך אַנ'אויג
ביי דער אַרבייט.

דער אַרטיגער איינוואוינער יוזעף אָלטשיק, האָט געמאָלדען דער פאָליציי דאָס ביי דער אַרבייט אין „לודוויקיב"־פאַבריק איז אים א שטיק אייזען געפאַ־לען אין אויג אַריין, און איהם אויסגע־האַקט דאָס אויג.

געזונדהייט = נאטשעלניק
אין מאגיסטראַט.

אויפ'ן אמט פון געזונדהייט-לייטער אין מאָגיסטראַט, איז אויפן אָרט פון פערשטארבענעם ד"ר קאמענדא, בע־שטימט געוואָרען דער איבעראל בע־ליבטער דר. יאן יאנאָוסקי.

א סטראַגאַן=„אַמאַטאַרקע"

שלום ולאסניק (סקלאדאָווא 8) האט האט געמאָלדען דער פאָליציי, דאָס פון זיין סטראגאן האט מען צוגע'גנב'עט רעשטען. די אויספאָרשונג האט פעסט־געשטעלט, אַז דאס שטיקעל ארבייט האט אָנגעטהון די איינוואוינערין פון דאָרף סאַקארניא מאַריאננאַ צוריל, ביי וועלכער מען האט אויך אָבגענומען אַנ־דערע גנבות.

אראדאָמער פאַבריקאַנט'ס אויטא,
איבערגעפאָהרען אַנ'אַרבייטער.

דער פאָליציי-קאָמוניקאט מעלדעט: אין דאָרף חינצענגוב (קעלצער-חאָיעוו.) איז איבערגעפאהרען געוואָרען דורך א אויטאָ, עדוואַרד ליפינסקי, וועלכען מען האָט אין א שווערען צושטאַנד אָבגעפיהרט אין שפיטאָל. צוליב דעם, וואס דער אויטאָ איז פערשווינדען געוואָרען זאָפאָרט, נאָכ'ן פאַרפאַל, איז אדורכגע־פיהרט געוואָרען אַנ'אויספאָרשונג, וואס האָט פעסטגעשטעלט, דאָס דער אויטאָ געהערט צום ראדאמער לעדער פאַברי־קאנט ה' מענדיל צמח, דער אויטא איז אויך אין ביאלאבזשעג פערהאַלטען-גע־וואָרען.

צוגע'גנב'עט א קעסעל.

דער היגער איינוואוינער הירש יצחק קאמינער, וואַראניקא 42, האָט געמאָלדען דער פאָליציי, דאָס פון זיין גאַרבאַרניע האט מען איהם צוגע'גנב'עט א קופער־נעם קעסעל, אין דער ווערט פון 300 זל.

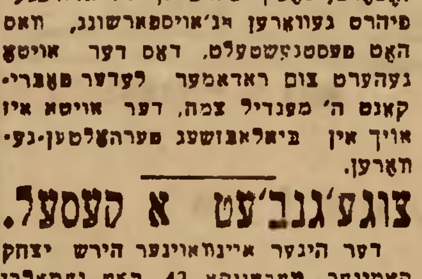

די קאלעיאווע = גאס.
א בילדעל

די שענסטע גאס אין שטאדט,
איר האט דא :
דעם קינא „טשווארטאק" פ'טעאטער
„פאלסקי".
און „פריספאל" ־ באד,
האט געהאט די גרעסטע שאנסען,
זי זאל יוערען,
דער צענטר פון די פינאנסען:
ווארום די סוחרים, פון די איבריגע גאסען
האבען זיך ארומגעזעהן
אז ס'קומען צו זיי :
קליענטען, אינטעליגענטען, און עמך,
ווער נאר פון די ברייטע מאסען,
א ליאדע יונגעל, שייגעץ, א ליאדע
קעלצער יאט,
נאך א קראוואט, קאלנער, אדער הוט,
נעמט מען אלץ, אויף קרעדיט,
די סוחר'טע זאגט צום בוכהאלטער:
לאכקטווי פאניע יאניע,
פיש נא שציאניע ..
מען גיט אויף ראטעס,
און נאכהער זעצט מען די קליענטען,
אונטער די קראטעס,
דעריבער האבען זיי געוואלט „פשעניעשיען"
די געשעפטען, אויף דער „קאלעיאווע",
נעבען „דאם באנקאווי"
אז ס'זאל זיך פערשטארקען דער „רוך
האנדלאווי"
דער מענש טראכט,
און גאט לאכט.
פון דעם פראיעקט,
האט זיך אויסגעלאזט א בוידעם ..
און צום היינטיגען טאג,
שפאצירענדיג אויף דער קאלעיאווע,
הארט געבעו ראג,
זעהן מען, אז דארט איז מעהר נישטא,
נאר : ביי דער באהן,
פערקויפט שיינפעלד בענזין,
פמש גאנצע טודען,
א ביסעל ווייטער פערקויפט א צווייטער
שיינפעלד,
קעלנער, און פערצייטישע הוטען..
ווי זא ווי, האט קייזער א קשיענגארניע,
א ביסעל ווייטער, שפייזט אונזער
„אינטעליגענץ"
ה' קרופסקי'ס מאפארניע...
אפאפאווסקי בעגליקט אונז.
מיט מלוכה צעטלען,
און ה' אייזענבערג, ווידער —
מיט חאזוקעס, און קינדער-בעטלען,
ה' זילבערמאן, פערקויפט גוטע ראדיא־
אפאראטען,
אין דעם „אינטיליגענטען ־ ק"וב"
האט איהר פון משה-רבינוס גלויבען
אריסטאקראטען
די קאלעיאווע גאס, באטש,
זי איז נישט קיין גאס
אבער דאך ראמאנטישע.
צו ביישפיל: פאנא חנה-וועל אנקע,
שמועסט זיך אן, מיט'ן אדוואָקאט,
„נא דזיעחיאנטאן" א ראנדקע,
אבער וואו טרעפט מען זיך?
אויף דער קאלעיאווע-גאס.
אפילו דיפאניענקע, פון די משערמיעשציע
לאה יענטע
קלערט צו ווערען אנ'אינטעליגענטקע,
ווי גייט מען?
אויף דער קאלעיאווע גאס.
און אז ס'קומט זיך חול המועד „שיהען"
א פראווינצער יונגערמאן, מיט א היג
מיידעל,
אויב ז'איז נאר זעלבסטפערשטענדליך,
„וויכאחאנע" און איידעל,
ווי זעהט מען זיך?
נאטירליך, אויף דער קאלעיאווע ־ גאס
און ווען מען פיהרט אפילו אויף „קעסט"
א גנב, אויף זאמקאווע
ווארפט ער פונדערווייטענ'ס, כאטש
א בליק, אויף דער קאלעיאווע
ווארום די קאלעיאווע גאס
דאס איז דער „פער" פון קעלץ
אזוי זאגט: א חסיד, א דייטש
אין א צדיק, אין פעלץ...
יונגלעך זינגען זיך:
„ספאצעראימי טו דא ראנא"
און מיידלעך ווידער: „אוליצא"
קאלעיאווא, סא נאשא אלוביאנא...

אבסערוואטאר.

שוידערליכער אומגליק'ס = פאל מיט א יונגע יודישע פרוי.

ביים אויפהענגען פויערהאנגען לכבוד יום - טוב ארויסגעפאלען פון פענסטער און טראגיש אומגעקומען אויפן ארט.

א שרעקליכער אומגליק האט פאסירט מיט דער פרוי פון בעקאנטען מורחישען עסקן, ה' יונה זילבערבערג.

דינסטאג אוונד האט פרוי זילבערבערג אויפגעהאנגען גרדינען איבער'ן פענסטער, וואס געהען ארויס אין הויף זשעראמסקי 23, צו איינעם פון די פענסטער האט זי צוגעשטעלט א טישעלע אויף דעם ווידער ארויפגעשטעלט א בענקעל און ערשט דערנאך אליין ארויפגעגאנגען אויפהענגען די גארדינען. ווען זי איז געווען אזוי פארטוהן אין איהר ארבייט, האט זיך דאס בענקעל א דרעה געטוהן, פרוי זילבערבערג האט פארלוירען דאס גלייכגעוויכט און ארויסגעפאלען דורכ'ן פענסטער פון ערשטען שטאק. זי איז געפאלען אזוי אומגליקליך, אז זי האט בעקומען א פאטאלען קלאפ, פון וואס דער מוח איז געשפאלטען געווארען און אויסגעגאסען.

נאכ'ן מורא'דיגען פארפאל האט די יונגע פרוי זילבערבערג געלעבט געצעלטע מינוטען.

דער טראגישער טויט פון פרוי זילבערבערג האט געמאכט אין שטאדט א ערשיטערענדען איינדרוק.

אונזער ג.
יודישע קליענטעלע
וואס גיבן אריין אין אונזער
כעמישע פראלניע און פארבעריי
צו וואשען און פארבען: גארדינען,
מאנטלען, וועש; גארניטורען
טישטיכער, קעלנער
און נאך אנדערע
זאכען
ווינשען מיר:

פרעהליכע און ליסטיגע פייער = טאגע

מיט אכטונג

A. HEMPEL

tel. 19-70 Cent. Stare - miasto 7
Żeromskiego 1, Zeromskiego 21
Zeromskiego 59, Traugutta 11

שטענדיג און איבעראל!

יום - טוב איבערהויפט!

נוצן מיר נאר ווײן

כרמל

ווײן פון באראן ראטשילד'ס ווײן-קעלערן

כרמל שטאמט פון אייער נאציאנאלער היים און וועט זיין יודישע המון גענאסן

כרמל פארנעמט א גרויס ארט אין ארץ-ישראל-עקספארט אויפן ווײן די שטיצונגען פון ווירטשאפט אין לאנד

כרמל טרינקענדיג, ברענגען מיר אריין אין ארץ-ישראל די מיטלען פארשטארקען דעם אויפבוי אין לאנד.

היט אייך פאר פאלסיפיקאטען

Przedstawicielka Assicurationi

GENERALI TRIESTE

E. Rozenfarbowa

Radom Witolda 2 tel. 22 - 78

ubezpiecza na życie, od ognia,
kradzieży i wypadków

Cegielnia „KAPTUR"

SZ. ERLICHA

RADOM, Polna 49

poleca cegły
w dobrym gatunku od 15-maja

טיפסטען מיטגעפיהל
דעם ה' יאנאס קירשענבוים
אייגענטימער פון דער פירמע „יאחא"
צוליב דער פטירה פון זיין חשוב'ען פאטער

ר' אליהו אהרן ז"ל

דריקט אויס
די פירמע י. מ. ראזענבערג
אייזען-געשעפט טיבלא 3

מע'מק לבנו אנו מביעים את צערנו
והשתתפותנו באסונו הגדול
של מר יונה קירשענבוים
בהלקח מאתו אביו הנכבד והמצוין

ר' אליהו אהרן קירשענבוים ז"ל

בעבודתו המסורה לטובת עמנו וארצנו ינוחם
ביילה ומרדכי יהודה פישמאן

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
דער פאמיליע קירשענבוים
און בעזונדערס דעם ה' יאנאס קירשענבוים
צוליב'ן טויט פון זייער חשוב'ן מאן און פאטער

ר' אליהו אהרן קירשענבוים ז"ל

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
פאמיליע צמח.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס
דעם ה' יאנאס קירשענבוים
צוליב'ן טויט פון זיין פאטער דעם אדם חשוב

ר' אליהו אהרן ז"ל

המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
די פערוואלטונג
פון בית-יתומים און מושב-זקנים אין ראדום.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריק איך אויס
דעם ה' יאנאס קירשענבוים
צוליב'ן טויט פון זיין געשעצטען פאטער

ר' אליהו אהרן נ. ע.

המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים
משה סליינמאן
פאפיר-געשעפט האהעל 1

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל
דעם ה' יאנאס קירשענבוים
דירעקטאר און אייגענטימער פון דער ציקאריע-פאבריק „יאחא"
צוליבן טויט פון זיין געשעצטן פאטער

ר' אליהו אהרן נ. ע.

המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
די פערוואלטונג
פון דער געזעלש. „עזרה" אין ראדאם

מעומק הלב הנני משתתף בצערו הגדול מידידי מאז בעל - חרושת „יאחא" מר יונה קירשענבוים נ"י
במות עליו אביו הנכבד

ר' אליהו אהרן ז"ל

לתהלה יו"ר קהלת לובלין
בעבודתו הצבורית הכללית בעד ארצנו ימצא נחומים
אהרן צוקערמאן מבית החולים העברי

KINO APOLLO

נאר צוויי טעג

זונטאג דעם 17 און מאנטאג דעם 18 איינש.

אקטועלסטער פילם פון דער היינטיגער צייט

דער לעצטער צוג פון א בעלאגערטע שטאט

די בעריהמטע פילם-ארטיסטקע

דאראהטא לאמאור

זונטאג דעם 17 און מאנטאג דעם 18 איינשליסליך

א הערליכע פוילישע קאמעדיע

צו צוויי סעאנסען 12 און 2 אזייגער

דאס גליקליכע 13

אין דער הויפט-ראל

שעלאנסקי, גראסובנא

Od poniedziałku

? ? ?

KINO APOLLO

ZAKŁAD OGRODNICZY

„FLORA"

Radom

Żeromskiego 42

poleca

kwiaty cięte i doniczkowe

po cenach najniższych.

Przesadzanie

kwiatów i roślin

„CENTRO-ŚWIATŁO"

Uwaga Uwaga

Nowo otworzony sklep pod firmą

Centro-Swiatło

róg Witolda i Żeromskiego

został zaopatrzony w najnowsze modele żyrandoli, lampek stojących oraz w duży wybór żarówek i wszelkich przyborów instalacyjnych — po cenach b. tanich.

róg Witolda i Żeromskiego

„CENTRO - ŚWIATŁO" — róg Witolda i Żeromskiego

ווילנער

פאלקס-טעאטער

טעאטער

„ראזמאיטאשטשי"

בראש פון די ארטיסטען

נחמה, קדיש, חאַש

זונטאג דעם צווייטען טאג פסח

5 נ. מ.

מאטקע פון סלאבאטקע

אפערעטע אין 2 אקטען פון קאלמאנאוויטש

זונטאג מוצאי יו"ט 9[15] אוונט

די פרעמיערע

די נישט פערגעזעצטע סימפאניע

אין דריי אקטען, 5 בילדער פון סיגאל

מאנטאג דעם ערש- טען טאג חו"מ 9[15]

איז גארטען פון ליבע

אפערעטע אין 3 אקטען מיט א פראלאג פון לילין

ס'נעמען אנטייל:

אברהם בלאט, אידא אידיאנא, יוסף חאַש, ארלוק, אברהם גראדנער, קדיש, נחמה, ראבין, פשעפיורקא, רייכער.

אייגענע דעקאראציעס – אייגענער ארקעסטער

אונטער דער לייטונג פון פאניא חאַש.

SKROMNIE i SOLIDNIE, BEZ KRZYKU i ALARMU

DAJEMY NAPRAWDĘ NOŻYKI

W NAJWYŻSZYM GATUNKU.

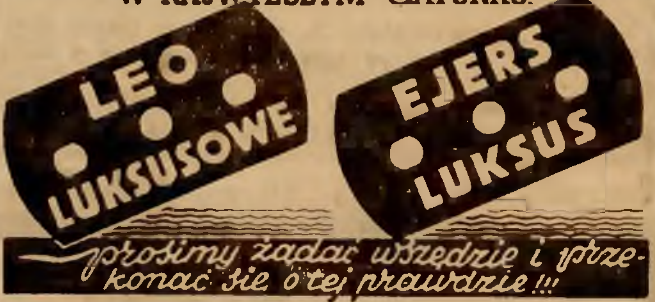

כדי גוט צו פערקויפן א ראווער

בעדארף מען איהם קויפען

w **Bałtyckiej Hurtowni Rowerów**

Warszawa, Tłomackie 6—8 tel. 11.78.70

צעניקעס שיקען מיר ארויס אויפ'ן פערלאנג.

אויסשליסליכער הורט-פערקויף פון די ראווערען און טיילען

אריגינאל - לוקסאר

פאדערט איבעראל נאר די בעסטע ליכט „מעטראפאל"

Kino ADRIA

פריהמארגען - פילמען

זונטאג דעם 17 1 און 3 אז

מאנטאג דעם 18 12 און 2 אז.

DIABŁY WYBRZEŻY

אין דער הויפט ראל

וויקטאר מאק לאגלען

פון מאנטאג דעם 18 קוויטעטשטו

Kino ADRIA

Wielki świąteczny program

Dramat z życia rybaków wiślanych P. T.

Ludzie Wisły

W rol. gł. Wysocka, Benita, Pichelski i in.

Nad program: Kolorowy dodatek i tygodnik P.A.T.

Uwaga: W wielki piątek, sobotę kino nie czynne

אכטונג קעלץ! אין אלע רעדאקציע און אדמיניסטראציע - ענינים ביטע זיך צו פארשטענדיגען מיט אונזער מיטארבייטער ק. ביינוואל

שריפטליך קען מען זיך ווענדען:
Red. „Radomer - Kielcer - Leben" Kielce, ul. Warszawska 2.

אבאנאמענטס פרייז: פאר א חודש אין ראדאם אין פוילען ולאט אין פראנקרייך, בעלגיען 4 פראנק אין אנדערע לענדער 30 סענט.

TARYFA OGŁ.: Na 1-szej stronie mm 1 szp. 40 gr. w tekscie mm 1 szp. 60 gr. na ostatnie stron. mm 1 szp. 25 gr

1-sza i ostatnia strona liczą 8 szpalt.